új Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Legyen meg a Te akaratod

Igen, néha csoda történik. Csodálatosabb csoda, mint amit általában csodának tartunk.

Csodának tartunk valamilyen, az általunk ismert természettörvényekkel ellenkező történést. Ha ilyen csoda történik, az azt jelenti, hogy nem ismerjük azt a természettörvényt, amely a csodát lehetővé tette. Tehát nem is csodáról van szó. Isten minden bizonnyal nem azért alkotta a természettörvényeket, hogy ő maga megszegje őket.

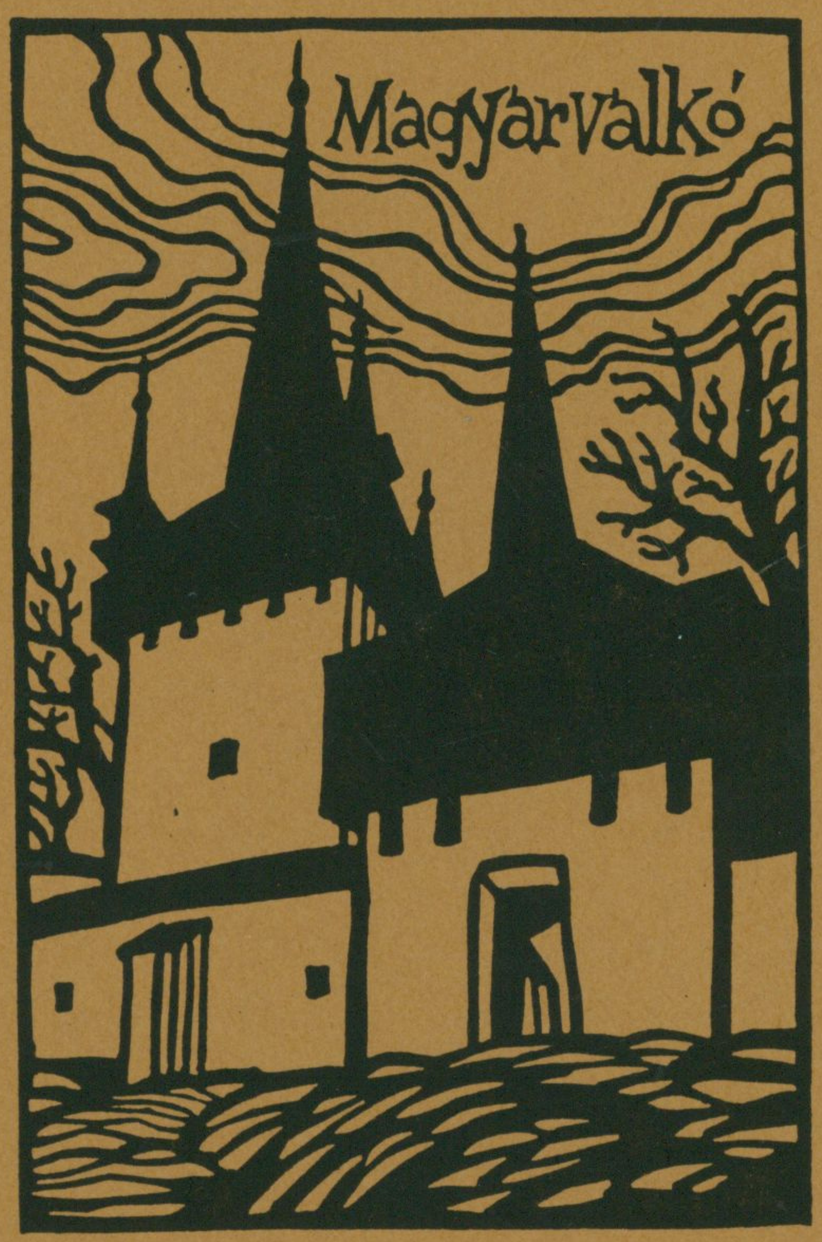
Az a másfajta, a csodánál csodálatosabb csoda, melyről itt bizonyságot teszek, akkor történik, amikor Isten megszólítja az embert. Mindegy, hogy égő csipkebokorból-e, mint Mózest, vagy csupán az ember lelke mélyéről — sőt, ha az utóbbi történik, akkor az a csodánál csodálatosabb csoda esetei közül a legcsodásabb.

Engem egyszer egy sírkert egyik szobrából szólított meg. Elmondom, hogyan történt.

A szobor a kolozsvári Házsongárdban állt egy sír fölött, s egy gyermeket ábrázolt térdeplő helyzetben, kereszttel a kezében. A sírban egy kétéves korában meghalt kisfiú pihent. A szobor talapzatán ott állt vésett és aranyozott betűkkel a neve és a két, egymáshoz döbbenetesen közeli évszám, alatta pedig a nyilvánvalóan mélyen vallásos szülők megnyugvásának jeleként a felirat:

„Legyen meg a Te akaratod".

A sír közel volt a mi családi sírhelyünkhöz, s mivel halottainkat szorgalmasan látogató nagyanyám rendszerint magával vitt (untam a dolgot, egyetlen vigaszom a bámészkodás volt), a szobrot gyakran láttam, a feliratot talán százszor is elolvastam. Gyermekként felfedeztem, hogy számos sírkövön áll ugyanez a felirat, s anélkül, hogy sokat töprengtem volna rajta, elkönyveltem magamban: a vallásos emberek a Miatyánknak ezzel a mondatával próbálják enyhíteni nehezen viselhető szívfájdalmukat.

Vincze László linómetszete

Később aztán sokáig nem jártam arra. Fiatal házas, fiatal apa voltam, amikor egyszer újra arra vitt valami kényszerűség, s ekkor történt az, hogy Isten megszólított.

Megpillantottam a kétéves kisfiú sírját, ráesett a tekintetem a feliratra, és — értsétek meg — egyszer csak hallottam

(Folytatás a 4. oldalon)

Veress Zoltán

CÍMEINK

Országos felügyelő / az Egyháztanács elnöke
Stockholmi felügyelő
VERESS ZOLTÁN
Ekensbergsvägen 110
117 69 STOCKHOLM
Tel/Fax 08 - 744 09 91

Országos gondnok / Malmői felügyelő
PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
Carl Herslowsgatan 10
211 47 MALMÖ
Tel 040 - 97 90 29

Tiszteletbeli országos felügyelő
Göteborgi felügyelő
BÉLDY ZOLTÁN
Landalabergen 14
411 29 GÖTEBORG
Tel 031 - 20 66 95

Országos jegyző / Sölvesborgi felügyelő
TÓTH ILDIKÓ
Rektor Dahlsgatan 7/3
294 00 SÖLVESBORG
Tel/Fax 0456 - 140 37

Borås-Jönköping-Gislaved-i felügyelő
BODONI DÉNES JÁNOS
Östra Ringgatan 15
332 34 GISLAVED
Tel 0371 - 104 88

Helsingborgi felügyelő
STORLIND EUGEN
Skånegatan 32 B
252 52 HELSINGBORG
Tel/Fax *042 - 13 62 99*

Ljungbyi felügyelő
MIHÁLYI DÁNIEL
Ågårdsvägen 66
341 37 LJUNGBY
Tel 0372 - 832 96

Västeråsi felügyelő
REHÓ ISTVÁN
Glasbägargatan 7
723 51 VÄSTERÅS
Tel 021 - 12 09 91

Tångagärde Gyülekezeti Otthon gondnoka
DEÁK GYÖRGY
Jutegatan 11
510 54 BORÅS
Tel 033 - 23 03 07

Központi pénztáros
TÖRÖK ERNŐ
Ängsullsvägen 85
162 46 VÄLLINGBY
Tel 08 - 36 78 57

Lelkipásztor
MOLNÁR-VERESS PÁL
Vintrosagatan 17/1
124 73 BANDHAGEN/ STH
Tel/Fax 08 - 86 36 39

KÜLÖN UTAKON?

A Svéd Egyház Zsinata augusztus 28-án elfogadta az állam és egyház szétválasztására tett kormányjavaslatot.

A zsinat döntését sokan történelmi lépésként értékelik. Valóban az, mert lehetővé teszi, hogy — immár a parlament további törvényalkotói munkája nyomán — 2000-ig megszűnjön a Svéd Egyház 1593 óta fennálló államegyházi jellege. Az egyházról 1686-ban hozott törvény (melyet formálisan csak 1992-ben töröltek el) a királyt tette meg az államegyház fejévé, s még száműzetéssel sújtotta az egyház tanától eltérőket. Az 1809-ben bevezetett részleges reform bár kimondta a lelkiismereti szabadságot, a vallásszabadság terén semmi újat nem hozott. Ekkor alakult meg az egyház legfelsőbb és saját döntéshozó szerve, a zsinat. Száz évvel később, 1909-ben vetődött fel először az egyházban az állami befolyás csökkentésének igénye. Az érdembeni tárgyalások további ötven év múltán, 1958-ban kezdődtek. Huszonnégy évi egyezkedés eredményeként 1982-ben a Svéd Egyház bár az addiginál nagyobb önállósághoz jutott, lényeges kérdéseiben továbbra is az állam döntött. S míg eddig az állam és egyház viszonyának rendezését mindig az egyház sürgette, a mostani kezdeményezés az államtól jött. Azt a javaslatot, melyet a kormány nevében Marita Ulvskog szociáldemokrata kultuszminiszternő terjesztett a zsinat elé, előzőleg mind a parlamenti, mind az egyházi előkészítő bizottság elfogadta. A Svédország legrégibb városában, Sigtunában 15 napon át ülésező zsinat ötvennél több felszólalás után bocsátotta szavazatra a kormány javaslatát. A 251 küldöttből csupán 21-en voltak, akik a javaslat ellen szavaztak, így döntés született annak elfogadásáról.
Mind az állam, mind az egyház képviselői nagy megkönnyebbüléssel nyilatkoztak a döntés után, bár akadt olyan is, aki a demokrácia arculcsapásának nevezte azt, tekintettel, hogy helyi szinten a gyülekezetek 70%-a már előzőleg kijelentette: elfogadhatatlannak tartja a kormány javaslatát. S bár a médiák már korábban szertekürtölték az állam és egyház „válóperének" szenzációs hírét, a zsinat résztvevői gondosan kerülték ezt a fogalmat. Nem szépíteni akartak, de — jogosan — csupán az állam és egyház viszonyában bekövetkező változásokról beszéltek.

Gyakorlatilag a változás csak néhány ponton lesz tapasztalható: 1. A parlament külön törvényt dolgoz ki a Svéd Egyház számára, mely ezáltal alkotmányjogi védelemben részesül. 2. Megszűnik az egyházközség, mint közigazgatási egység, s ezzel együtt annak adókivetési joga. Helyébe bevezetik a teherviselés függvényében megállapítandó, de kötelező tagdíjat, melyet — a zsinat kérésére — továbbra is egyházi adónak neveznek, s amelyet továbbra is a kereseti adóval egyszerre vonnak majd le. Új megnevezéssel bár, de megmarad az egyház közjogi státusa: az új jogi alany neve a „Svéd Egyház felekezet" lesz, mely mindenki számára nyitott, demokratikus szerveződésű, lutheránus-evangélikus hitvallási alapon álló, országos hatáskörű egyház. Szabályzatait ezentúl önállóan dolgozza ki, s azokat nem kell majd a parlament elé terjesztenie elfogadásra. Püspökeit és lelkészeit az egyház ezentúl maga nevezi ki. 3. A temetkezés döntő részben a Svéd Egyház hatáskörében marad. A temetési költségtérítést az egyház,tagjai számára,a tagdíj/adó révén rendezettnek tekinti. 4. Az egyházi tulajdon érintetlen marad, s erre nézve a zsinat biztosítékot vár az új törvénytől.
Gunnar Weman érsek szerint: Azt, hogy jövőnk mit hoz, csak Isten tudja. Mi abban reménykedünk, hogy az önállóság a tagokat fokozottabb részvételre ösztönzi, az egyház vezetőit pedig arra, hogy más felekezetek irányába több alázattal és megértéssel viseltessenek. Isten új utat mutatott nekünk. Most rajtunk a sor, hogy ezen az úton elinduljunk.

MVP

Építőkövek a reményhez

Vendéglelkész szolgálatával kezdődött istentiszteleteink őszi sora. Régi ismerőst köszönthettünk ***Kászoni József*** egykor homoródszentmártoni, ma budapesti unitárius lelkész személyében, aki most rokonlátogatásra, magánszemélyként érkezett a svéd fővárosba. Kérésünket, hogy szolgálna újból közöttünk, örömmel elfogadta, s örömmel fogadta őt is előbb Västerås, majd Stockholm gyülekezete. Prédikációjában érdekes párhuzamba állította a felvilágosodás korának szabadság, egyenlőség, testvériség — azóta is csak álomnak maradt — hármas jelszavát a korinthusi levél hit, remény és szeretet-hármasával, melyek közül ez a szeretetet jelöli legnagyobb értékként. Korunkban azonban — s ezt nap mint nap tapasztaljuk — a **legégetőbb szükség a reményre van.**

Még a halálraítéltnek is emberi joga hinni, hogy van esélye az életre. Ez a hit élteti és segíti elviselni a rászakadt bajt — fogalmazott sommásan a szülőföldjének s népének jövőjén töprengő Beder Tibor csíkszeredai tanár.

Gyermek- s ifjúkorom tájain járva újra, gyakran jutottak eszembe e gondolatok. Mint megtelepedésének hajnalán, ezerszáz év után ma is a templomépítések korát éli Erdély népe. Egykor önerőből, népes magyar közösségek építettek kisebb vagy nagyobb templomokat — ma szerényebb méretűeket emelnek, s legtöbb esetben nem önerőből, hanem nyugati segélyből. Ugyanakkor, az évszázadok óta tartó nagy felszámolódások erdélyi színterein üresen maradt templomok sokasága tanúsítja: fogyva is, törve is a nemzet. Kolozsvár és Dés között a Kis-Szamos két partján több mint harminc faluban — hajdan népes anyaegyházak örököseiként — ma 5-10 magyar őrzi még álló, középkori templomainkat, értékes kegyszereinket. Hasonlóan szomorú és szinte reménytelen a helyzet a Nagy-Szamos, a Közép-Maros völgyeiben is, és lennebb Dél-Erdélyben: Fehér és Hunyad megye mintegy félszáz falujában.
Reménytelen helyzetről beszélnek otthon — sokan. S hajlandó lennék a csüggedésben társukul szegődni, ha sok sűrű viharfelhőt látott szemem nem venne észre az égen **egy tenyérnyi,** de tiszta és kék foltot.

A Kanyar-Kárpátok tövében, védelmet nyújtó völgyben épült meg egykor Brassó vára, s fallal körülvett városa. Itt áll Európa legkeletibb gótikus katedrálisa, a Fekete-templom, s előtte Honterusnak, a szászok reformátorának szobra. Keze a magasba mutat. Talán ő is egy tenyérnyi, de tiszta és kék foltot látott kora sötét egén? Brassó volt egykor a reneszánsz és barokk, a felvilágosodás és humanizmus legkeletibb bástyája. A bástyát védő szászok kivándoroltak. Megcsappant a végvári magyarok száma is. Az önkény és túlerő legyalulta a városközpontban állt egykori temetőt, lebonttatta a reformátusok kicsiny templomát. Az anyanyelv az otthonok falai közé menekült.

S mindennek ellenére, alig egy éve, mégis, új templom s egyházi központ épült. Úgy hívják: **Reménység háza.** Nem sokkal odébb romjaiból újra támadt Illyefalva ősi vártemploma is. Tövében ma Keresztény Ifjúsági Központ és gyermekfalu áll. Biztos mentsvár Zsobok és Homoródszentmárton, és annak épül majd a Kolozsvár-Törökvágás-i egyházi központ is. Erdély-szerte huszonhét református, három unitárius és egy evangélikus templom épül, megújult a teológia, talán megnyílt már az evangélikusok diakóniai otthona is... Nem sorolom tovább, mert tévesen azt hihetnénk, hogy már kiderült az ég. Nem derült ki — egyre komorabb. Elnéptelenedett magyar s szász falvak templomait az újonnan beköltözöttek már maguknak építik át. Iskoláinkat nem hogy visszaadnák, hanem a még meglévők létére törnek. Soha nem tapasztalt súllyal nehezednek a gondok sötét felhői az ott élőkre. De nem tudni azt sem, mit hoz Bácska és Bánság magyar népének a holnap — életet, avagy fizikai megsemmisülést. Az ezredforduló küszöbén a nyolc részre szakadt nemzet fő gondja létének puszta megtartása lett.

Még a halálraítéltnek is emberi joga hinni, hogy van esélye az életre! Ez a hit élteti és segíti elviselni a rászakadt bajt.

Amit láttam s tapasztaltam, azt mondatja velem: Van esély az életre! S ez a hit nem csak elviselhetővé teszi a ránkszakadtakat, de segít, hogy újraepítsük — előbb a lelkekben — a reményt, s reménységgel a jövőt.

Molnár-Veress Pál

Vincze László linómetszete

(Folytatás a címlapról)

a hangtalan Hangot a szobor felől: „Nem, ez nem az én akaratom."

Az akarat kérdése: a teológia központi kérdése. Miért nem teremtette Isten jónak, minden rosszra képtelennek az embert? Miért adott neki **szabad akaratot**, hogy választhasson jó és rossz között? Miért veszi rossz néven tőle, ha a rosszat választja, amikor mindenható létére meggátolhatná ebben?

Amilyen nehéz a kérdés, olyan egyszerű a válasz: Isten nem bábnak teremtette az embert egy őáltala magányosan játszott világjátékhoz. Isten az embert **társának** teremtette. Hallatlan méltóságot ajándékozott neki, s ehhez a méltósághoz az is hozzátartozik, hogy mást akarhasson, mint Isten. Ha az ember mást-akarása hiábavaló volna Isten akaratával szemben, akkor az ember mégis báb volna: egy szabad akarattal felruházott, de akarata érvényesítésének lehetőségétől megfosztott báb. Ez még rosszabb volna, mint akarat nélküli bábnak lennie. Isten tehát engedi érvényesülni az ember vak, ostoba, gonosz, pusztító, önpusztító akaratát is, s talán ő is csak reménykedik abban, talán előre tudja, hogy az ember végül be fogja látni: ha mást akar, mint Isten, az a romlásba viszi.

Isten mindig jót akar, ez az ő lényegéhez tartozik. „Az Isten: szeretet" — mondta a Miatyánk szavait ajkunkra adó Mester. Isten nem akarhatja, hogy kétéves kisfiúk meghaljanak, ez csak emberi mulasztás, gondatlanság, tudatlanság, régi titkos bűn, műhiba és ezer egyéb hasonló dolog következménye lehet. Isten nem akarhatja mindazt a szörnyűséget, ami naponta történik a világban. Háborúkra, fegyveres és fegyvertelen népirtásokra, milliók nyomorára, éhezésére nem mondhatjuk ájtatos képpel: „Legyen meg a Te akaratod" — ez egyszerűen istenkáromlás volna.

És ha Isten mindig jót akar, az embernek az a jó, ha ő is azt akarja, amit Isten. Ezért a Mesterünktől tanult imádság itt boncolgatott, sokszor és sokak által félreértett fohásza nem a megadás, belenyugvás igéje, hanem eget ostromló kiáltás: „Add, Urunk, hogy a **Te** akaratod legyen meg. Hogy szabad akaratból azt akarjuk mi is, amit Te."

Gigászi munka örökösei

Az idei augusztus 20-át, Szent István ünnepét sokunk számára az tette különösen széppé, hogy azt az alkalomhoz illőn templomban, ökumenikus istentisztelet keretében tarthattuk meg. A svédországi magyar szolgálatok lelkészei mellett vendégként ott volt **Sörös Antal**, a hannoveri katolikus egyházmegye lelkésze is, aki a Máté evangéliumából vett, s a kősziklára épített házról szóló példázatot idézve arról beszélt: Szent István művét, a sziklán egykor oly erősen állt, mára megrongálódott építményt tataroznunk kell. Ezt kiegészítve, Molnár-Veress Pál protestáns lelkész arra tette a hangsúlyt, hogy ehhez először a belső, lelki újjáépülésre, a remény visszaszerzésére van szükségünk. Csuzdi Illés katolikus lelkész imájában hitet s reményt kért Istentől mindannyiunk számára.

Ugyancsak a templomban hangzott el **Lázár Oszkár** lundi egyetemi docens ez alkalomra írt előadása, mely Szent István Imre herceghez írt Intelmeiből a mának szóló üzenetet tolmácsolta. Majd hozzátette: Trianon békediktátuma által elszakított testvéreink Debrecenből olyan köszöntést és üzenetet küldtek a svédországi magyaroknak, hogy büszkék ránk, örülnek a sikereinknek és hogy szükségük van ránk, a létünkre, az eredményeinkre; mert amíg mi vagyunk, nemcsak fizikai és anyagi segítséget tudunk nyújtani nekik, hanem hozzájárulhatunk a világ lelkiismeretének felébresztéséhez és ébrentartásához is, ami az ő megmaradásuk záloga lehet. Nagy királyunk István tudatosan vállalta a sokszor kegyetlenül nehéz feladatokat. Tőlünk, kései utódoktól sokkal kevesebbet vár el a sors, a népünk, a magyarság megmaradása: azt, hogy tudatosan vállaljuk magyarságunkat, hogy ki-ki a maga területén és a saját képességei szerint járuljon hozzá a bárhol a világon élő magyarság megőrzésének és megmaradásának nemes munkájához. Csak így és csak ekkor nevezhetjük magunkat Szent István király gigászi munkája örököseinek, csak így és csak ekkor van és lesz jogunk csatlakozni az elődeink szívéből felszakadt fohászhoz: Isten, áldd meg a magyart! [ ]

Istenes verseink

Illyés Gyula

Isten vén malmai

Gyorsabban, mint a fiatalokon,
hogy futsz, idő, az öregeken át!
Hogy csobog-zuhog múlttá a jövő!
Hogy forog, űzve egy a másikát
szív és agy — a két malombeli kő!

Szaporábban, mint akár tavaly is,
mind sebesebben, sorsom gépei,
jártok vásottan is! Vagy épp azért?
De meddig bírtok még úgy őrleni?
S ér lisztem, amennyit a mag igért?

Sürgetőbben, mint akár tegnap is,
meddig öntesz még belém gabonát,
Gazda? — hogy én is megnevezzelek!
Javíts, olajozz. Járjak úgy tovább
— kenyérváróid megkeressenek.

Működtetőbben, mint valaha is,
ömölj, idő, forogjatok ti, agg
szívek, agyak, higgyétek, lesz, aki
számba veszi hű buzgalmatokat —
Őröljetek, Isten vén malmai.

Csikorgóan, még csikorgóbban is
ocsút, követ, port kirostáljatok.
Nem titeket Ő: ti méritek Őt!
Hántsatok ki abból, amit adott:
embernek ehetőt!

Kinek adja át most a szót Tóth Árpád, hogy szemrőlszemre kövessük az istenes verseknek e csudamód összefüggő láncát? Honnan jön visszhang a *„Tiéd az én harcom”* lélek mélyéből fakadó vallomására? Ha kibontjuk e rövid mondat történetfilozófiai távlatait, így fogalmazhatnánk meg: Isten szándéka a teremtésben az ember által, az ember fáradozása, küzdelme által valósulhat meg. Az ember rangja s egyben nagy felelőssége: ő nem csupán teremtmény, hanem egyben teremtő is.

S itt veszi át a szót Illyés Gyula (1902—1983), az „istentagadó”, aki Mors bona, nihil aliud (A jó halál, semmi más — célzással Zrínyi jelmondatára: Sors bona, nihil aliud — A jószerencse, semmi más) című versét így fejezi be: *„...hogy szépség és igazság és jóság és szabadság / mosdasson, derítsen: segítsen / befejeznünk Ádám földszelídítő harcát; / mivel nincs túlvilág, sem isten.”*
Az ember tehát magára marad gigászi harcában? De nézzük csak ezt a másik verset „Isten vén malmairól”! Ebben már nem az elvont, személytelen, s garancia nélküli fogalmaktól: szépségtől, igazságtól, jóságtól, szabadságtól kéri a segítséget „Ádám föld-szelídítő harcához”, hanem — vonakodva bár s mintegy kivételesen — egyenest a „Gazdához” fordul: *„Meddig öntesz még belém gabonát, / Gazda — hogy én is megnevezzelek! / Javíts, olajozz...”*
Tudomásom szerint az egyetlen „imádság” ez az Illyés-i életműben, de annál megrendítőbb. A „vén malom” végső kétségbeesése, mert érzi két malomkövének: agyának és szívének kifáradását, baljós csikorgását. Ahogy az elvből hitetlen hitre ösztökéli önmagát s „malomköveit”, azzal kecsegtetve, amit váltig tagadott: „higgyétek, lesz, aki számba veszi hű buzgalmatokat”. S ahogy, mintegy a „Gazda” önérzetére is hatni akarva, biztatja lankadó energiáit: „nem titeket Ő: ti méritek Őt!” — azaz „Ő” van ráutalva az emberre, csak az ember munkája által valósulhat meg az isteni szándék, s az ember győzelme vagy veresége egyben az Istené is.
Illyés nemcsak utolsó, még ellenfeleitől is elismert nagy nemzeti költőnk, hanem az utolsó „magyar fejedelem” is, a fiát s az országot keresztelő, de a pogányságban megátalkodott Géza fejedelem rokona. Temetése is egy fejedelemé volt. Lehet, hogy más okból is, de nyilván azért is, hogy a Hatalom ki ne sajátíthassa a maga halottjának, amitől híres Egy mondat a zsarnokságról című versében retteg: *„mert ott áll / eleve sírodnál, / ő mondja meg, / ki voltál, / porod is neki szolgál”* — végrendeletileg egyházi, katolikus temetést kért. A Münchenből 35 év után először hazalátogató Molnár József számol be a temetésről, felemelő és visszás momentumairól az Új Látóhatárban. Többek között az idős Belon Gellért püspök búcsúbeszédéről, amelyben ő is, az egyház is nagyságból és emberségből vizsgázott: „Első szavunk a megkövetésé és bocsánatkérésé... mert messze sodort a keresés útja, és bejártad a kutató szellem minden ösvényét. És ebben a keresésben nem tudtunk úgy tanúságot tenni Istenünkről, hogy áldott valóságát egyértelműen, fenntartás és kételkedés nélkül elfogadd... És nem tudtunk tanúságot tenni a Krisztusban megjelenő tökéletes és teljes emberségről. Pedig te is a szellem teljességére és az emberség tiszta valóságára törekedtél prófétai arányokat mutató írói pályádon... Isten-távolban kerested azt, amiről nekünk kellett volna tanúságot tenni.”

Szente Imre

Észak honából

AMIT TETTÜNK, NEM KEVÉS

Beszélgetés Ole Henrik Magga professzorral, a lapp parlament első elnökével

Egy középmagas férfi lép ki a liftből a Kereskedelmi Minisztérium előcsarnokában. Nem robusztus testalkatú, amilyennek a tévé képernyőjén hatott. Ha nem láttam volna saját szememmel a tévében, amint lasszóval fogja a rénszarvast, most nem hinném, hogy képes lenne rá. Nem ilyennek képzeltem. Egyébként is, a modern, szögletes, csontkeretes szemüveg valahogyan ellentétben áll a hagyományos lapp viselettel, a „kofté"-val.

Barátságos és közvetlen, amint kérdéseimre felel.

— Kérdezd meg a halat a vízben, hogy mint halnak milyen az élete — válaszol, mikor arról faggatom, hogy miképpen élte meg „lappságát" gyermekkorában. — Természetes állapotként. Mást nem ismertem.

Politikai ébredése akkor kezdődött, amikor a kautokeinoi internátus bentlakó növendékeként — megszokott környezetéből kilépve — első ízben találkozott a rendszerrel. Az Avzeuopmiból odacsöppent fiúcska egy szót sem értett abból, amit a tanító magyarázott. Amellett, hogy az oktatás norvégül folyt, az ötvenes évek közepén a lapp nyelv használata tilos volt az iskolákban.

— Azt tanultuk, hogy Norvégia a világ legdemokratikusabb országa. Ezzel szemben mi, az élet minden területén, nyílt igazságtalanságot és rendszeres megkülönböztetést tapasztaltunk. Az iskolában, az orvosnál, a hatóságoktól a norvég egyház erőszakos térítőiig mindenütt, minden vonatkozásban lenéző, megalázó bánásmódot tapasztaltunk. Ezen akartam változtatni. Elsősorban népünkre való tekintettel, de azért is, mert tudtam, hogy hosszabb időn át Norvégia sem maradhat ilyen viszonyok között. Egy idő múltán sokakban tudatossá vált ez.

— Úgy tudom, még mindig nagy a távolság a norvég kormány és a lapp parlament álláspontja között.

— Ez igaz, de míg a lappok jogait vizsgáló bizottságban nem értünk egyet, addig a kormány legalább elismeri, hogy jogaink még tisztázásra várnak, s hogy nem feltétlenül az ő felfogásuk a helyes. Húsz évvel ezelőtt miniszteri tanácsosi szinten felül soha nem tárgyalhattam, ma viszont gondjainkról nyíltan beszélhetek akár egy miniszterrel is.

Ole Henrik Magga nevére először 1980-ban figyelt fel a norvég politikai élet, akkor, amikor a lappok az Alta folyó duzzasztógátjának és vízierőművének építése ellen tüntettek, s jojkjuk éjjel-nappal emlékeztetett Lappföld autonómiához való jogára. Abban az időben — s egészen 1985-ig — Magga volt a Norvégiai Lappok Országos Szövetségének elnöke. Világos gondolkodásával, politikai manőverező képességével bizalmat és elismerést szerzett mindkét tábor hívei körében. Amikor Masi lapp település elárasztása következett, a norvég kormány a Finmark-beli Silára hatszáz rendőrt küldött az elárasztás ellen tiltakozó környezetvédők és más emberjogi csoportok eltávolítására, majd nagyösszegű pénzbüntetést szabott ki a tüntetőkre. Az Alta-erőmű elleni harc mégis mérföldkövet jelentett a norvégiai kisebbségek jogainak kiépítésében. Kinevezték a lappok jogait vizsgáló választmány tagjait, s megindult a vita.

Magga lapp nyelvtanulmányokba kezdett, s ennek — a szakmai érdeklődésen túl — politikai oka is volt.

— Abban az időben a lapp nyelv iránti érdeklődés, de akár a lapp szó puszta kiejtése is politikának minősült Finmarkban (Lappföldön). Márpedig nyelvi, kulturális és történelmi ismeretek nélkül lehetetlen volt tovább lépni és lapp intézményeket létrehozni. Az oslói egyetemen Bergsland és Nesheim professzorok, valamint Frette lektor szakmailag — és közvetett módon politikailag is — óriási hatással voltak rám.

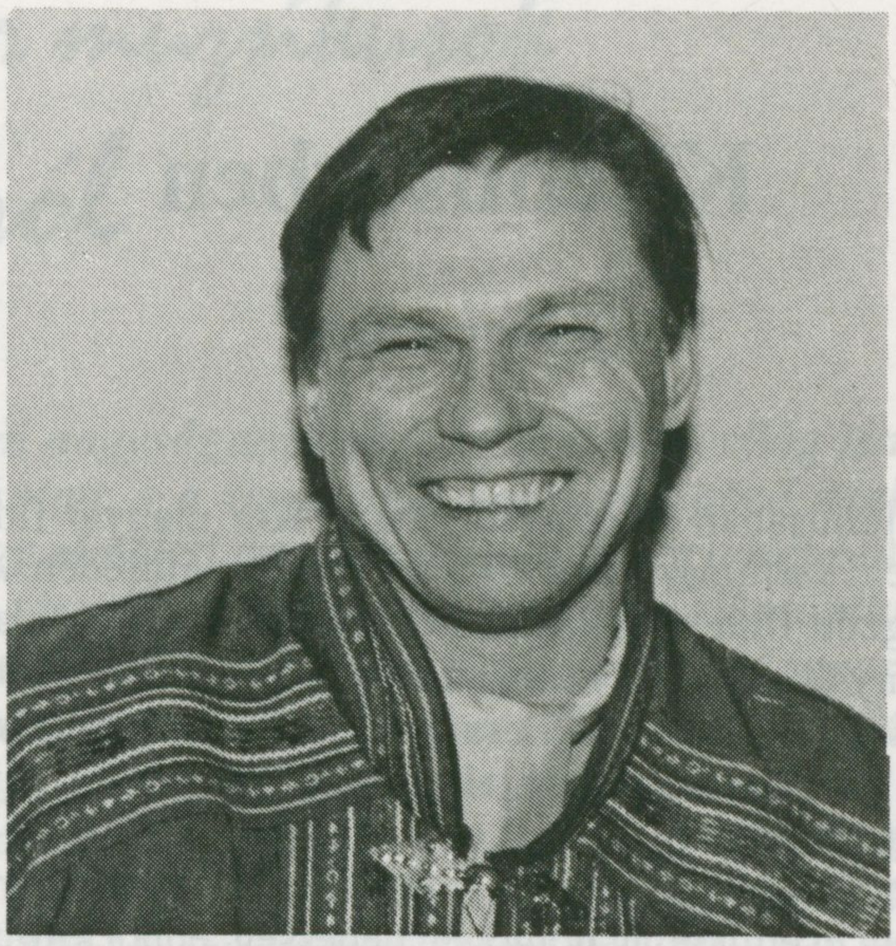
Amellett, hogy biológia és matematika szakot végzett, Magga nyelvészdoktor és a lapp nyelv professzora is. Anyja norvég, apja finn állampolgár volt, mégis mindketten az északi lapp nyelvet beszélték. Felesége, Lajla Mattsson Magga anyanyelve a déli lapp, melynek szótárát maga szerkesztette. Gyermekeik a norvég és a svéd mellett mind a déli, mind az északi lappot jól beszélik.

— Úgy érezzük, nem keveset tettünk azért, hogy ők a mi nemzedékünknél már jobb helyzetből indulhattak — mondja Magga — és arca felderül.

A 46 éves férfi ma az Északi Lapp Intézet munkatársaként a kultúra és az oktatás terén folytat tudományos kutatást. 1987-től 1989-ig az oslói egyetemen oktatott, s ott ő volt az első rénszarvasnyáj-tulajdonos professzor! A magyar és lapp nyelv rokonsága már régen izgatta, s ennek tudható be, hogy Petőfit is megpróbálta lappra fordítani. Legszívesebben lapp, skandináv, spanyol és francia irodalmi műveket olvas, de az utóbbi időben nem maradt másra ideje, mint száraz ügyiratokra és jelentésekre, s arra, hogy naponta átolvasson egy helyi, egy fővárosi és egy finn nyelvű

újságot. A lapp média helyzetével elégedetlen:
— Tömegtájékoztatásunk reménytelenül visszamaradott állapotban van. 1978-ban a Sami Aigi nevű hetilap alapítói között voltam, s akkor azt reméltük, hogy hamarosan napilapot indíthatunk. Álom maradt csupán. A norvég állami tévé elnökét tíz éve ismerem, amikor még művelődésügyi miniszter volt. Talán akkori ügyködésem eredménye az, hogy ma már rendszeres lapp nyelvű műsoraink is vannak. De hol állunk még attól, ami megilletne minket!? Költőnk, Valkeapää sorai jutnak eszembe:
Könnyű feledni, hogy Lappföld tulajdonunk, / hol egykor őseink lavvói álltak, / S míg nem él egy nép saját nyelvet beszélve saját hazában /Nem lesz béke addig a világban.*

Amióta Olav norvég király Karasjokban megnyitotta a lapp parlament ülésszakát, sok víz lefolyt az Alta-folyón. Amikor a 39 képviselő Ole Henrik Maggát abszolút többséggel elnökévé választhatta, mindenki eltelt reménnyel. De a „Samediggi" (lapp nyelven: a parlament) azóta sem törvényhozó testület — csak tanácsadói jogköre van. Ügyeikben a végső döntést a Storting, a norvég országgyűlés hozza, ahol a Samediggit senki nem képviseli; csak elvétve találni egy-két — pártlistán bejutott — lapp származású képviselőt.
— Elégedetlen vagyok a Stortinghoz fűződő alárendelt viszonyunkkal; hiába futkosok a parlament folyosóin jóképet vágva s hajbókolva — nem igazán jutok szóhoz. Ez a helyzet nem tarthat sokáig. Az önrendelkezés elnyeréséig a megoldás az lehetne, ha a Samediggi állandó képviseletet kapna a Stortingben.
A nemzetközi jogban járatos Magga részt vesz annak az ENSZ-bizottságnak a munkájában is, mely az őslakosok, indiánok, kisebbségek jogait vizsgálja, de keserű tapasztalatait így összegezi: — Az a törvény, mely e népcsoportok jövőjét szavatolná, még sokáig várat magára.
— Mit jelentenek a gyakorlatban az alkotmányba és a lappokról hozott törvénybe foglalt demokratikus elvek?
— A lappok ügyeit összességében a Közigazgatási Minisztérium egyik irodája igazgatja, a részkérdésekért több minisztérium is felel. A norvég bürokrácia viszont arra nevelődött, hogy ne legyen tekintettel a lappokra, ezért előfordult már, hogy egyszerűen mellőzték a törvényt. Vagy ha nem mellőzik, akkor a pénzügyi keret rendkívüli szűkössége odázza gondjaink megoldását. Iskoláinkban kevés az oktatási segédeszköz, hiányoznak a könyvek, nincs pénz óvodákra stb. Hiába vannak törvények és rendeletek, ha az anyagi háttér nincs biztosítva. Kultúránk fennmaradásának esélyei gyengék, s bizony még hosszú időnek kell eltelnie ahhoz, hogy egyenjogúságunk az alkotmány szellemében valósággá váljon.
Norvégia mintegy ötvenezres lélekszámú lapp kisebbsége földjeihez és vizeihez azért ragaszkodik, hogy a hagyományos rénszarvastenyésztés, mezőgazdaság és halászat

Ole Henrik Magga

fennmaradhasson. Ha kiszorul területeiről, kultúrája is eltűnik. Norvégia Európai Közösséghez való csatlakozásának tervét a lapp parlament fenntartással fogadta. Magga is szkeptikusan nyilatkozott, mert — szerinte — az Európai Unió képtelen vagy nem akarja az őslakosok és kisebbségek érdekeit előmozdítani. Ellenvetésemre, miszerint a nyugati és a kelet-közép-európai kisebbségek éppen az Európai Közösségben látják a nemzetállami kötelékek lazulásának és a regionális együttműködés erősödésének garanciáit, Magga kitérően válaszol. Megkérdem tőle:
— S mi történik, ha a rénszarvashús európai exportjából származó hasznot ezentúl csak Svédország és Finnország lappjai fölözik le, miután ez a két ország igent, Norvégia pedig nemet mondott az Unióra!? Vagy talán a norvég nép nagylelkűbb lesz a lappokkal szemben akkor, amikor a közelmúltban épp azok megkérdezése nélkül és tiltakozásuk ellenére lappföldi területeket adott bérbe egy multinacionális bányavállalatnak?!
— A lappok közötti kötelék igen erős. A norvégiai lapp parlament rendszeres kapcsolatot tart fenn svédországi és finnországi megfelelőivel. Álláspontunkat az uniós kérdésben is egyeztettük, mielőtt leadtuk volna voksainkat a népszavazások során — mondja Magga. Csekély arányunk miatt azonban nem tudtuk az északi országok döntését befolyásolni.
Ole Henrik Magga szerencsésnek mondja magát, hogy oly korban élhet, amikor a lapp kérdés megoldása sorsdöntő szakaszába érkezett, s büszke rá, hogy e történelmi folyamatnak aktív részese lehet.
Búcsúzáskor az első lapp nyelvű költő, Anders Larsen szavai jutnak eszembe:
...Gondolatban jövőbe szállt. / Látta népe újabb sarját / — iskolázott, önálló lett — / s lappként magát nem szégyellte.

Jensenné Kiss Judit

* *lavvó* jelentése: kunyhó

Kisebbségben

(Könyvszemle)

1993 júliusában a Kalevala Baráti Kör magyar-finn kisebbségi szemináriumot szervezett Balatonfüreden. Az ott elhangzott finn vonatkozású előadások szövege, s a rendezvény alkalmából készített tanulmányok egy évvel később Váradi Eszter szerkesztésében **Finnországi kisebbségek — Finn kisebbségek** címmel, könyv formájában is megjelentek.

Mindenki által ismert tény, hogy egyetlen európai országban sem él etnikailag homogén népesség, ebből kifolyólag a kisebbségi kérdés valamennyiünk számára aktuális. Európában és világszerte a többségi nemzet különbözőképpen viszonyul a vele együtt élő kisebbségekhez. Noha vannak példaértékűnek mondható megoldások, mint a finnországi svédek vagy számik (lappok) esetében, ez inkább rendhagyónak tűnik a nagyvilágban, amint azt a volt Jugoszlávia vagy Szovjetunió példája is mutatja. Mindazonáltal a kérdéssel törődni kell, mivel Európában a kommunizmus bukása után (és közben) a nemzeti kisebbségek problémái — mint Pertti Torstila budapesti finn nagykövet fogalmazott — „az erőszakkal víz alatt tartott parafadugó módjára bukkantak fel a nemzetközi fórumokon."

Az említett könyv tartalomjegyzékét böngészve s lapjait forgatva rájövünk, milyen széles kört ölel fel az összeállítás: szó van benne a finnországi svédekről, oroszokról, romákról, zsidókról épp úgy, mint a jelnyelvet használó süketnémákról, továbbá Észak-Európa számi népességéről, a svédországi és norvégiai finnekről (utóbbiak neve: kvének) az inkerikről, de még az észak-amerikai finnekről is.

Ha már pozitív példaként említettük, érdemes kicsit részletesebben elidőzni a **finnországi svédeknél**, akik az ország legnagyobb nemzeti kisebbségét képezik. Annak ellenére, hogy jelenleg a lakosság mindössze hat százalékát képviselik, tudni kell, hogy a századelőn részarányuk még kb. tizenkét százalék volt.

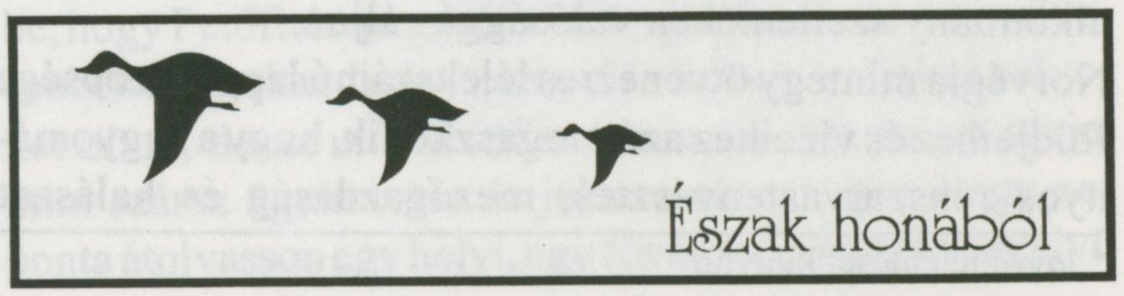
Hagyományaik sok évszázados múltról tanúskodnak. A svédek a XIII. század közepén, a második keresztes hadjárat idején kezdtek Finnország mai területére települni, ahol Nyland (új föld) néven tartományt alapítottak. Betelepedésük a XIV. század közepéig tartott. A svéd nyelv és kultúra finnországi aranykora a XVIII. századra tehető. Ebben az időben az egyre erősödő finn polgárság saját nyelvével és kultúrájával szemben ezeket részesítette előnyben, míg a parasztság továbbra is megmaradt a finn nyelvnél. A fordulatot — ha így lehet nevezni — a finn háború (1808-1809) és a svéd vereség hozta, amely egyben azt is jelentette, hogy Finnország az orosz cár fennhatósága alá került. Noha a hivatalos nyelv I.Sándor cár ígéretéhez híven továbbra is a svéd maradt, Oroszország a későbbiekben mindent megtett Finnország Svédországhoz fűződő kapcsolatainak lazításáért. Az egyik első stratégiai jelentőségű döntés a fővárosnak Turkuból Helsinkibe való áthelyezése volt. Az 1863-mas nyelvi rendelet a hivatalokban és az oktatásban bevezette a finn nyelvet. Az 1870-től 1880-ig tartó nyelvi háborút követően előbb 1902-ben a svéd és a finn nyelv egyenjogúsításáról született határozat, majd 1906-ban a finn lett az elsőszámú hivatalos nyelv. A nyelvtörvény legutóbbi reformjára 1975-ben került sor. Ennek értelmében kétnyelvűnek tekintendő minden olyan település, ahol a kisebbség számaránya hat százalékon felüli, vagy lélekszáma meghaladja a háromezret. Ilyen helyeken az utcanevek, közúti táblák, továbbá a hivatalos felhívások és a parlamenti döntések közleményei kétnyelvűek. Minden rendeletet azonos időben, két nyelven kell kiadni. Ugyancsak említésre méltó az, hogy a svéd anyanyelvű hadköteleseket külön csapategységbe sorozzák, ahol kiképzésük anyanyelvükön folyik. A kisebbségi nyelvek használata 1991-től az egészségügyben is gyakorlattá vált. Az anyanyelvi oktatás az óvodától az egyetemig biztosított. Finnországban 349 svéd iskola működik. Azon kívül, hogy a helsinki egyetemen, ahol többek között 27 svéd professzor is tanít s az oktatás két nyelven folyik, az országban három teljesen svéd nyelvű főiskola is van. A finnországi svédek több újságot és folyóiratot jelentetnek meg, színházuk van, s pártjuk révén a finn politikai életben is képviseltetik magukat.

A könyv nagy teret szentel az Észak-Európában élő **számi** népességnek is, amelynek összlétszáma manapság körülbelül 63 000-re tehető. Közülük a legtöbben, közel negyvenezren Norvégiában, mintegy tizenötezren Svédországban, hatezren Finnországban, s alig kétezren Oroszországban élnek. A Fennoskandiát, s ezen belül a mai Lappföldet kétezer éve lakó számik ádáz harcot vívtak az asszimiláció ellen. Helyzetük csupán az utóbbi évtizedekben javult, miután 1950-ben svéd földön megalakult az első országos számi szervezet. Területeiken a számi nyelv ma már hivatalos státust élvez.

Foglalkozik a könyv a négyszáz éve betelepült **finnországi romákkal** is, akiknek számát mintegy hatezerre becsülik. Kezdetben törvények és egyházi rendeletek uszítottak írtásukra. Manapság a kormány komoly erőfeszítéseket tesz, hogy nyelvük és sajátos kultúrájuk megőrzése mellett segítse beilleszkedésüket a társadalomba.

Azon túl, hogy a könyv érdekfeszítő olvasmány, példaértékű megoldásokat is kínál azok számára, akiket a kevésbé kiváltságos helyzetű kisebbségek helyzete gondolatban és lélekben foglalkoztat.

Bereczky Sándor

Stockholmi magyar muzsikusok Bartókról

Bartók Béla (1881—1945) egyike azon kevés szellemi nagyságunknak, akiket a nagyvilág ismer és rangja szerint tisztel. Ennek egyik oka az, hogy zenét alkotott, s a zenét nem kell különböző nyelvekre fordítani, már önmagában is egyetemes. Másik oka az, hogy elméleti munkássága — főleg a népzene és a modern zene kölcsönhatására vonatkozóan — mindenhol termékenyítőleg hatott a zenei alkotómunkára és a zenei életre. Svédországban is, ahol Bartók a harmincas években az akkori stockholmi Magyar Intézetben tartott előadást „Der Einfuss der Volkmusik auf die zeitgenössische höhere Kunstmusik" (A népzene hatása a kortársi magasabb műzenére) címmel.

Halálának szeptember 29-ére eső ötvenéves évfordulója alkalmából stockholmi magyar muzsikusok rövid megemlékezéseit adjuk közre. Összeállításunkban a következő művészek szerepelnek: Deák Csaba zeneszerző, a stockholmi Danshögskola zenetanára; Maros Miklós zeneszerző; Rózmann Ákos zeneszerző, a Katolska Domkyrka orgonistája; Simai Pál zeneszerző; Sólyom János hangversenyzongorista.

Bartók zenéjéhez kerülő úton jutottam el. Zenekedvelő családban nőttem fel, szüleimnek bérletük volt hangversenyre, operába, otthon klasszikus zenét árasztott a rádió és a gramofon. Bartók akkoriban még nem halhatatlan volt, inkább hallhatatlan: ha zenéje felcsendült a rádióban, kikapcsoltuk.

Tizenöt éves lehettem, mikor egy kis epizód gyökeresen megváltoztatta nézeteimet az addig soha meg nem hallgatott bartóki zenéről, és — ezt csak most utólag tudom — döntő hatással volt pályaválasztásomra is.

Keresztanyám zongorát tanított, nem kerülhettem el sorsomat, akaratom ellenére nyúznom kellett a zongorát. (Nem is tanultam meg soha rendesen zongorázni.) Én inkább klarinétozni akartam, mégpedig dzsesszt, amire a nagy példakép, Benny Goodman ösztökélt. Keresztanyám egyszer egy kottát tett elém a zongorára, Kadosa Pál**Hommage à Bartók** című rövid kis szerzeményét. Egyszerű, könnyű darab volt, rögvest le is tudtam játszani, és ez a zene felcsigázott, ez valami egészen más volt, mint a Bach-invenciók meg a **Für Elise**-féleségek, amikkel akkoriban bajlódtam. Elgondolkoztam: ha ilyen zenét írnak Bartók emlékére, akkor talán Bartók zenéje sem lehet olyan borzasztó. Elhatároztam, hogy ennek utánajárok, és böngészni kezdtem a rádióműsorban, hátha játszanak valamit Bartóktól. Rá is akadtam egy műre: **Kontrasztok** klarinétra, hegedűre és zongorára, előadják Benny Goodman, Szigeti József és Bartók Béla. Megdöbbentem. Dzsesszpéldaképem Bartókot játszik? Vagy talán Bartók komponált dzsesszt? Meghallgattam a darabot, Goodman nem játszott dzsesszt, hanem Bartókot, amit pedig Bartók komponált, az — gyönyörű volt!

A továbbiakban nem zártam el a rádiót, ha Bartók-zene szólt, Benny Goodmant még jobban tiszteltem, a zongorázásomból ezután sem lett sok, klarinétozni ugyan megtanultam rendesen, de végül is zeneszerző lettem.

Deák Csaba

Bartók jelentősége az utána következő generációk számára, a muzsikusok, zeneszerzők és nem kevésbé az érdeklődő hallgatóság számára szinte felbecsülhetetlen. Miért? — kérdezhetné valaki, akinek Bartók harmóniavilága még a mai napig is disszonánsnak, keménynek tűnik. Még ma is lehet a jövő zenéjéről beszélni, annak ellenére, hogy maga a szerző 50 éve ment el közülünk? És még mindig nem mindenki számára elfogadható?

Ezekhez a kérdésekhez hasonlók ezreit próbálták zenetudósok tömegei megválaszolni, főleg a centenárium ünnepi évében. A kérdés ennek ellenére egyre inkább aktuális. Csak sajnos nem mindig Bartókkal kapcsolatban.

Érdekes ugyanis, hogy az utóbbi 20-25 év alatt egy olyan kulturális környezet alakult ki körülöttünk, amiben ma már a giccs is a sznobok világába tartozik. És egyre kevesebben tartják számon azt, hogy a művészek mit is akarnak közölni az emberiséggel. Ez a számontartás régen más néven szerepelt a köztudatban. Általános műveltségnek nevezték. Ma már szinte ki sem szabad ejteni ilyesmit a szánkon, azonnal a kulturális elit bélyegét nyomja ránk a környezetünk, és a „kultúrsznob" jelző alig lemosható vád a mai társadalomban. Pedig azt, hogy mi a jelentős művészi alkotás és mi nem az, a hallgatóság kellene hogy megállapítsa, nem valami áltudományos kiindulópont alapján megírt magyarázat. De ahhoz, hogy legyen valakinek véleménye, az szükséges, hogy hallja is azt, amit közöl vele egy művész, a mi esetünkben egy zeneszerző, mondjuk Bartók. És hallani nem lehet másképp, mint koncentrálva, érdeklődve, lehetőleg többször meghallgatva. Keresve azt, ami abban a darabban épp énnekem szól. És nem úgy, hogy valami zene szól a rádióból, az utca zaját kicsit tompítandó.

Szegény Bartók gondolt-e arra, hogy a jövő zenéje feltételez egy jövőt is, amiben a zene fontos szerepet kaphat? Sőt talán még természetesnek is vette?

(Folytatás a 10. oldalon)

(Folytatás a 9. oldalról)

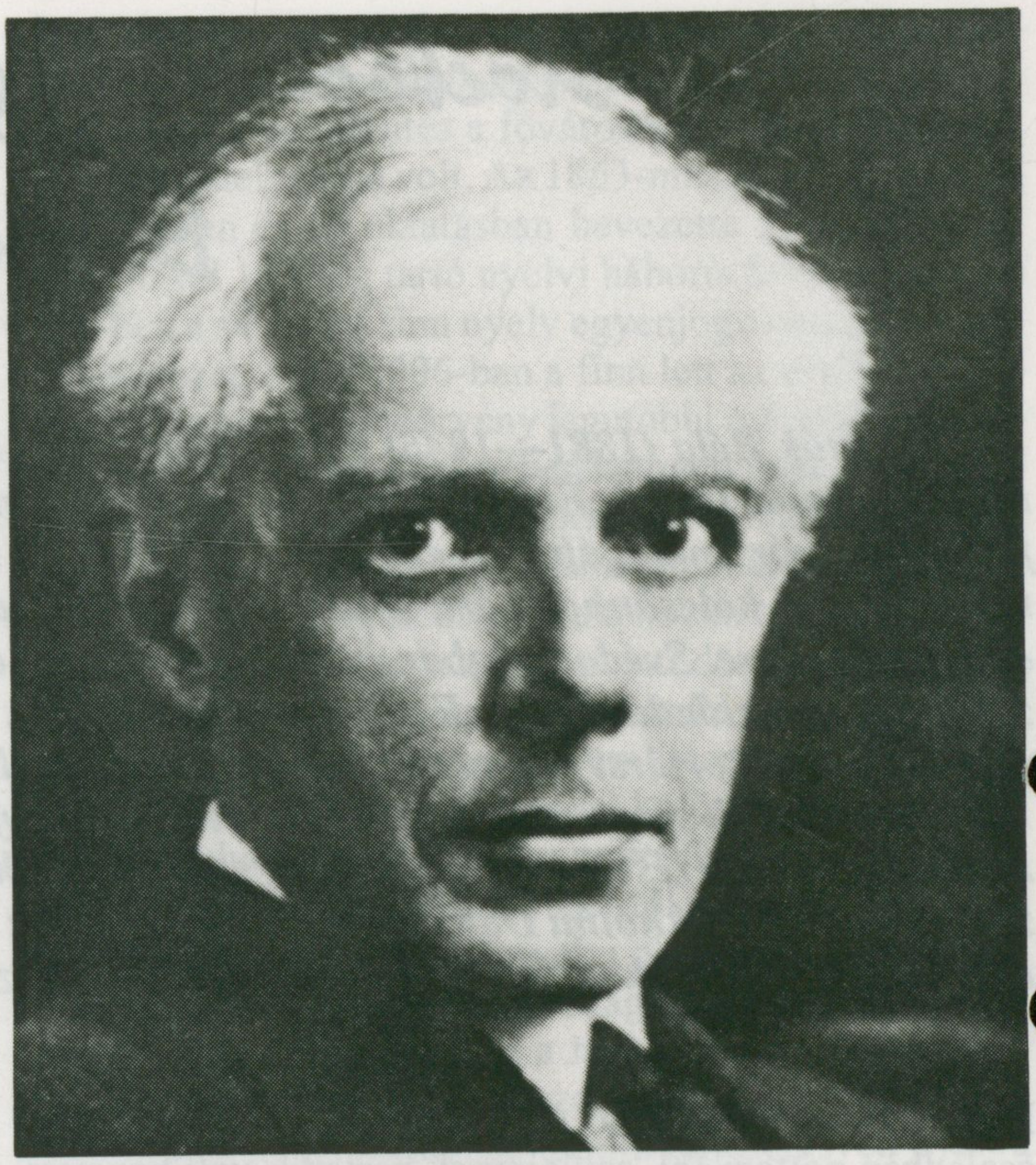
Persze ő élő népzenével is találkozott még, és hitt abban, hogy ez az élő zene még élőbb lesz, ha egyre többek számára megadatik a lehetőség, hogy foglalkozzanak vele. Sajnos a mai ember az élet zaklatottságában azt hiszi, hogy nincs ideje olyasmivel foglalkozni, ami időt vesz igénybe. Sok időt. Egy kétperces rockvideó manapság 30-40 vágással készül, mivel ha a kép 3-4 másodpercnél tovább marad rajta valamin vagy valakin, akkor már attól fél az ambíciós készítő (nem vagyok képes az alkotó szót használni, mégis csak Bartók gondolatfuttatásom kiindulópontja), hogy a nézősereg elunja magát. Egy ilyen világban nemigen várható el, hogy valaki félórás darabok megértésével foglalkozzon. És nem is érdeklődik igazán a szellemi értékek iránt. Hiszen könnyű azt állítani valamiről, hogy ez engem nem érdekel. Főleg, ha nem veszem a fáradtságot, hogy utánanézzek, mi is az, amiről épp nyilatkoztam. De a mai világban, úgy látszik, minden olyan dolog, ami természetesnek tűnt régebben, az természetellenes. Így az is, hogy az emberek valami olyan dolog után érdeklődjenek, ami nem magától értetődő.

Hogy ezek után mégis merek olyasmit állítani: Bartók jelentősége a jövő számára ma szinte felbecsülhetetlen — mégiscsak olyan optimizmusra mutat, ami nélkül nem tudnék a magam zenei gondolataival sem foglalkozni. Az az álom, hogy a zene mindenkié, elmúlt. Felébredtünk. Pár évszázaddal ezelőtt is kevesek értették a zenét, néhányan tudtak róla, hogy vannak zeneszerzők, de a legtöbbje nem foglalkozott ilyesmivel. Ez így van ma is. Valószínűleg így is marad. A kérdés csak az, hogy az első vagy a második kategória határozza meg a jövőnket. Vagyis azok-e, akiket a dolog érdekel, foglalkoznak vele és mindent megtesznek, hogy mások számára is hozzáférhető legyen, vagy pedig azok, akik többé-kevésbé tudatosan úgy tesznek, mintha jólértesültek lennének. Jövőnk attól függ, hogy ez az első kategória egyre nagyobb lesz-e a második kárára. Amennyiben ezt kárnak lehet nevezni.

Ha igen, akkor a jövőben is lesz kinek muzsikálni, új és régi zeneműveket egyaránt. És Bartók harmóniáit szépnek hangzásnak hallani valóban nem nehéz, ha már egyszer igazi zenei élményhez jutottunk rajta keresztül. Egy tapasztalatlan fülnek ugyanolyan disszonáns az igazi magyar népzene is. Persze ki beszél a népzenéről, amikor Bartók disszonanciája a félművelt emberek között igazán intellektuálisnak hangzó téma lehet...

Maros Miklós

Tizenhárom-tizennégy éves koromban hallottam először Bartók-muzsikát, Budapesten, az Operaházban; a Csodálatos mandarin volt-e vagy a Kékszakállú, már nem emlékszem, de — egyszerűen szólva — csúnyának találtam. Bartók nevét ismertem hallomásból, muzsikáját azonban valahogy másnak, „szebbnek" képzeltem. Később aztán, amikor már többször hallgattam, sőt játszottam is, megértettem, hogy ez valami nagyszerű dolog. Ezt nem mint időközben szakemberré vált zenész mondom, hanem mint egyszerű zenehallgató; a Kékszakállú vagy például a

Bartók Béla

Második vonósnégyes egyszerűen a hatása alá von, levesz a lábamról, mint Bach vagy Mozart.

Természetesen másképp von a hatása alá, mint az említett klasszikusok. Nehéz pontosan kifejezni, hogyan; leginkább úgy mondhatnám, valami erőtér vesz körül Bartók muzsikájával, valami ősi erő mozgó, hullámzó koncentrikus körei. Megmagyarázhatatlan.

Nem akarom azonban misztifikálni Bartókot, mint ahogyan azt a nagy nevű emberekkel oly gyakran teszik; mindenféle szakértők mindenféle bonyolult okos dolgot mondanak róluk — egymásnak. Bartók éppen olyan ember volt, mint mi. Nem feszült benne valami nagy alkotásvágy sem; közismert tény, hogy utolsó nagy alkotó korszakában már csak rendelésre dolgozott, így írta például a Divertimentót is, egyik legjobb művét, svájci megrendelésre. De amikor leült dolgozni, ***akkor*** történt vele valami különleges, ***akkor*** adatott meg neki valami Odafentről. És hát igen: tiszta ember volt, közéleti szempontból értem, hogy tiszta, más szóval tisztességes; és föltétlenül tisztességes volt szakmailag, ezért is ment át úgy kortársai köztudatába, mint „Bartók tanár úr". Ez a szakmai tisztesség vezette akkor is, amikor komponált, komponálni, zenét alkotni ugyanis — azon a szinten, ahogy ő tette — csak tisztességesen lehet.

Közösségi szempontból kétségtelenül legnagyobb érdeme az, hogy gyűjtés és feldolgozás révén rengeteget mentett meg egy folyton fogyó kincsből, a magyar népdalból, sőt a magyarral szomszédos népek dalaiból is. S ahogyan ezeket az értékeket átadta a világnak, meg- és átharmonizálva, addig soha nem hallott új akkordokat alkotva és rendelve hozzájuk, az egyszerűen csoda.

Rózmann Ákos

Tőle tanultam meg kamaszkoromban a magyar és a szlovák népdalokat zongorán. **Gyermekeknek** című sorozatában csak néhány lap választotta el ezeket egymástól. A valóság már drasztikusabb keretet húzott a két nép köré, átlépéséhez a negyvenes években vízum kellett. Én ugyan már kilencéves koromban vagy háromszor is átszöktem a hozzánk, Lévához közel futó országhatáron, mert elvágytam a nagyszüleim után Besztercebányára, de célhoz bizony nem értem. Csakúgy, mint más értelemben véve Bartók sem.

Ha a külvilág egyszer csak szilánkokká törik, csoda-e, ha aztán a belső is meghasonlik? Bartók zenéje talán ezt a folyamatot is tükrözi. Először a jó hazafi, aztán a népnevelő, majd a meg nem értett remete szól belőle hozzám. S bár mintha egy időben csak a **Cantata profana** szarvasainak tiszta forrását keresné egyre, mégis megmarad embernek mindvégig; késői, az Egyesült Államok-beli emigrációban írt műveiből az ateista imája, a száműzött honvágya szól hozzám.

Bartókot kora sohasem értette meg teljesen, sohasem fogadta el annak, ami volt. Nem volt ő sem „késői romantikus", sem „modernista", sem pedig valamiféle végül „hazataláló, klasszicista" zeneszerző. Barátai, ellenségei hiába próbáltak holmi „fából faragott királyfit", afféle dogmatikus „-istát" mintázni belőle. Nehéz volt őt egészében megérteni, hát még elfogadni azt, hogy egyedülálló volt! Nem fért be egy „Jante-lag" keretei közé, egyénisége nacionalizmusra, fasizmusra, kommunizmusra egyaránt alkalmatlan volt. De talán éppen ezért is szépíti oly ragyogóan azt a képet, amelyet a történelem folyamán nemzete önmagáról festett a külvilág szemében.

Halálának ötvenedik évfordulója egybeesik azzal az évvel, amelyben a világ a nácizmus feletti csatatéri győzelemről emlékezett meg. A budapesti Körönd már régen nem Hitler-tér, az Oktogon már nem Mussolini nevét viseli. Tudjuk, hogy Bartók úgy végrendelkezett: amíg ezek a terek akkori neveiket viselik, addig neki sehol az országban emléktáblát állítani nem szabad. S bár korunk világa Bartók Béla zenéjét már megtanulta becsülni, emberségét, a nemzetek közötti béke ápolására irányuló eszméit követni sokkal nehezebben tudja.

Simai Pál

Nem lehet azt mondani, hogy árnyékában nőttem föl. Inkább a fényében. Egészen első zenei emlékeim közé tartozik Anyám meséje boldogult Apámról, akinek kedvenc darabja az **Allegro barbaro** volt, akkor, amikor ez még nem volt divatos. Hiszen ő nála végezte az Akadémiát — sok haszna nem volt belőle szegénynek az orosz fogolytáborban.

Azután jött a **Gyermekeknek**, a **Mikrokozmosz**, a soproni Bartók-verseny első díja — és most az ünnepi hangverseny a stockholmi Koncertházban az évforduló alkalmából. Közbeeső ötven évem zongorázása Bartók jegyében történt. Nemcsak zeneileg, hanem — főleg — emberileg is. Abban a hazug világban, amelyben kortársaimmal nevelkedtem 1956-ig, ritkaságszámba ment az igazság, a bátorság és a gerinc. Ezért volt ő már akkor eszmei hősöm, fiatalságom világítótornya a hamis, képmutató sötétségben. Még mindig az, de most más okból. Felnőtt fej kell ahhoz, hogy az ember komolyan kezdje megérteni Bartók nagyságát nemcsak magyar, hanem európai, sőt világviszonylatban is. (Hisz ő már a nagy B-k közé tartozik: Bach, Beethoven és Brahms társaságában.) Felnőtt fej kell ahhoz is, hogy az ember megértse azt a gyalázkodást, megalázást és meg nem értést, aminek Bartók ki volt téve a két háború közötti Magyarországon. Fegyelmi eljárás, „kútmérgezés" és hazaárulás vádja, agyonhallgatás. Ezért kellett neki szeretett hazájától messze, idegenben meghalni. És miért? Mert egész életében azt vallotta, hogy aki embernek születik, azt emberként kell kezelni és becsülni, legyen az úr vagy paraszt, zsidó vagy cigány.

Nekünk, magyar és magyar származású muzsikusoknak, nem kell a mellünket vernünk azért, mert Bartók Béla magyar volt. Csak örüljünk, hogy az a kis ország tudott egy ilyen embert adni a világ zenekultúrájának, és próbáljunk úgy élni, hogy megfeleljünk az ő emberi követelményeinek.

Sólyom János

Cantata profana

(Részlet)

Volt egy öreg apó.
Volt néki, volt néki
Kilenc szép szál fia.
Nem nevelte őket
Semmi mesterségre,
Csak erdőket járni,
Csak vadat vadászni.
És addig-addig
Vadászgattak, addig:
Szarvassá változtak
Ott a nagy erdőben.

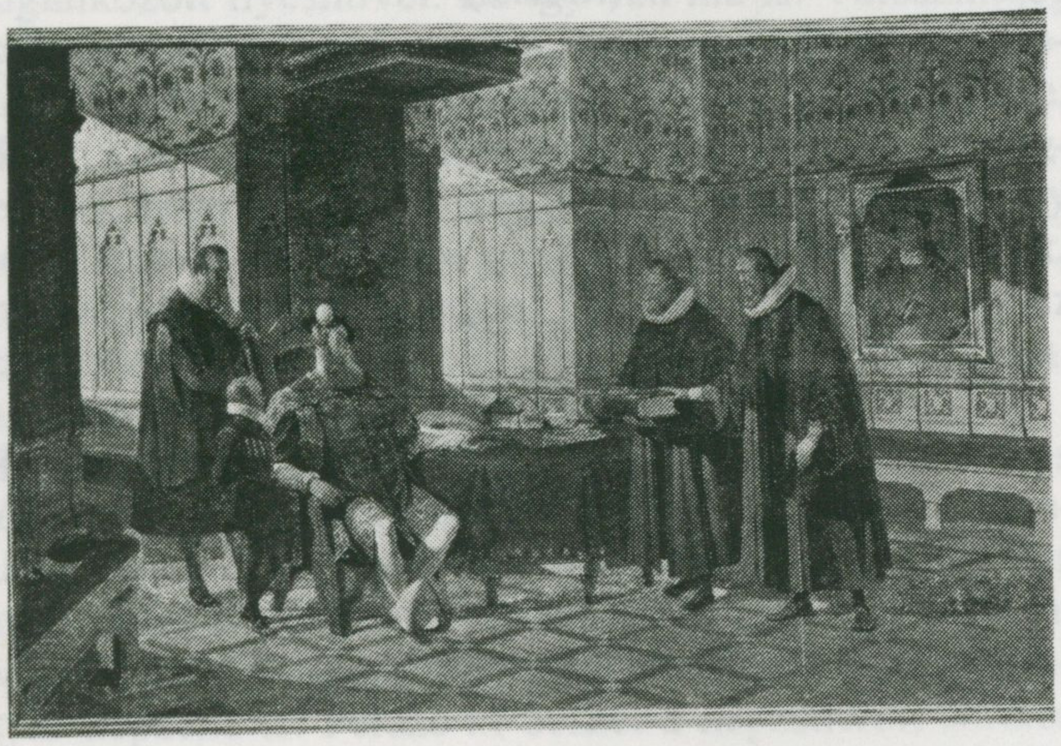
És az ő szarvuk
Ajtón be nem térhet,
Csak betér a völgyekbe;
A karcsú testük
gunyában nem járhat,
Csak járhat a lombok közt;
A lábuk nem lép
Tűzhely hamujába,
Csak a puha avarba;
A szájuk többé
Nem iszik pohárból,
Csak tiszta forrásból.

Bartók Béla fordítása

KERESZTÉNY

Kilencszáz éve, 1095 július 29-én halt meg I. László magyar király (uralkodott 1077—1095 között), akit közel egy évszázaddal halála után, 1192-ben szentté avattak. Szent László a keresztény lovagkirály minden jellemvonásával rendelkezve érdemelte ki a kanonizációt, a magyar utókor tiszteletét pedig azzal, hogy rendbe hozta és megerősítette, törvényei révén erkölcsileg megújította a Szent István halála után trónviszályok és pogány lázadások sora miatt megrendült, kívülről is fenyegetett Magyarországot.

Jövőre, 1996-ban lesz háromszázötven éve a zilahi Református Kollégium alapításának. A három évszázadon át működött „alma matert", Ady Endre „egykori iskoláját", az egyházi oktatás minden más intézményével együtt 1948-ban felszámolta a román kommunista hatalom, s csak két évvel az 1989-es fordulat után, 1991-ben nyílt alkalom az újraindítására — a korábbinál szerényebb, szűkösebb feltételek között. És bizonytalanságban, hiszen a legújabb román tanügyi törvény újra kérdésessé teszi az egyházi iskolák létét és tovább sorvasztja az anyanyelvű oktatást. Ilyen körülmények között az ősi schola fenntartását célzó közösségi akarat különösen fontos dokumentuma **A zilahi Református Kollégium évkönyve az 1991—1994 tanévekről** című, Papp Zoltán igazgató szerkesztette kiadvány, melynek néhány példánya segélyszállítmányok nyomán, a köszönet jeleként került el Svédországba.

Gustav Vasa bibliája 1541
Freskórészlet az uppsalai dómtemplomból (J.G. Sandberg, 1830)

Az első svéd bibliafordítás 1541-ben készült el Gustav Vasa király (uralkodott 1523—1560 között) rendeletére. Ezt azonban nem az eredeti nyelvekből, héberből és görögből ültették át, hanem latinból, s noha szövegét azóta többször átjavították és felújították, s új, részleges bibliafordítások is megjelentek, évszázados egyházi és kulturális igény volt és maradt egy teljes, a Szentírás eredeti nyelveiből fordított svéd biblia. Ennek előállítása céljából hozták létre a hetvenes években a **Bibelkommission**-t, amelynek 1981-re sikerült is megjelentetnie az új svéd Újszövetséget — az Ószövetség fordítása azonban még nem készült el. A vállalkozást anyagilag támogató kormányzat ez év júniusában határidőt jelölt ki a munka befejezésére: 1999 adventjének első vasárnapjára meg kell lennie a teljes, korszerű filológiai igénnyel készült bibliafordításnak.

Budapesten rendezte idei nemzetközi konferenciáját az amerikai **Society of Biblical Literature** (Bibliairodalmi Társaság), amelynek tagjai között nemcsak teológusok, hanem nyelvészek, történészek, régészek és más szakemberek is vannak. A július végén tartott rendezvény külön meghívott vendége volt Vermes Géza, az oxfordi egyetem professzora, a Holt-tengeri tekercsek kutatója és angol fordításuk szerzője.

Jostein Gaarder norvég gimnáziumi tanár és író váratlan sikert ért el azzal a bravúrjával, hogy egy vonzó és olvasmányos lányregény keretében „mondja fel" a filozófia történetét, szervesen ötvözve a regény fiatal hőseinek belső vívódásait az emberiség jeles bölcseinek vívódásaival. A világszerte — Svédországban is — igen népszerű könyv **Sofie világa** címmel, Szöllősi Adrienne fordításában, a Pesti Szalon kiadó gondozásában, az idén a magyar olvasóközönséget is meghódította.

Naftali Kraus magyar anyanyelvű izraeli író **Mózes öt könyve a haszid folklór tükrében** című kötete júniusban jelent meg Budapesten, az Akadémiai Kiadó gondozásában. A könyv bemutatóján felszólalt Schweitzer József főrabbi, valamint Karasszon István, a Károli Gáspár Református Egyetem professzora.

Történelmünk sötét kulisszatitkaiba vet fénysugarat az Egyesült Államokban élő Bondor Vilmos könyve Mikó Zoltán repülőszázadosról, a magyar antifasiszta ellenállás egyik hőséről, akit a szovjet — nem tévedés: a szovjet! — hatóságok kivégeztettek. A könyv igen érdekes svéd vonatkozása Mikó Zoltán és Raoul Wallenberg kapcsolatának ismertetése, valamint az a nagyon is valószínű feltételezése, hogy mindkettőjüket azért likvidáltatta a legfelsőbb szovjet vezetés, mert tudomásuk volt a hadifogoly lengyel katonatisztek tömeges legyilkolásáról a katyni táborban. Bondor Vilmos júniusban, a budapesti Püski Kiadó és a Hadtörténeti Intézet közös gondozásában megjelent könyvének címe: **A Mikó-rejtély**.

Június utolsó és július első napjaiban lelkipásztori körutat tett Szlovákiában II. János Pál pápa. Ennek során Kassára is ellátogatott, ahol szentté avatta az ún. kassai vértanúkat:

MŰVELŐDÉS

Pongrácz István, Grodecz Menyhért és Kőrösi Márk jezsuitákat, akiket 1619-ben a várost Bethlen Gábor nevében elfoglaló kálvinista hajdúk megkínoztak és megöltek, mert nem voltak hajlandók katolikus hitüket megtagadni és „rejtett kincseiket" kiszolgáltatni. Több protestáns egyházi szervezet rossz néven vette a szentté avatást, mert protestánsellenes élűnek vélte, s a régen idejét múlt katolikus-protestáns ellentét — a pápa részéről nyilvánvalóan nem szándékos — felújítását látta benne. Mi nem így ítéljük meg a dolgot. Tekintettel arra, hogy az említett hithű jezsuitákat nem a protestánsok kínozták és ölték meg, hanem részeg katonák, amit a katolikus egyháztörténészek is pontosan tudnak, a kassai vértanúk kanonizálását nem protestánsellenes, hanem barbárságellenes gesztusnak, a barbár erőszakkal bátran szembeszegülő hithűség jutalmazásának tekintjük. Különösnek tartjuk viszont azt, hogy az alvinci születésű Pongrácz István mai honfitársait, az erdélyi katolikus hívők és a klérus képviselőit, nem hívták meg a szentté avatásra.

Jászberény és környéke, összesen mintegy húsz település neve a Jászság. Mai lakói a középkori Magyarországra betelepült (más források szerint a honfoglalókkal együtt érkezett) iráni nyelvű nomád nép, a *jászok* utódai, akik — teljesen elmagyarosodva is — őrzik és ápolják őseik és egykori sajátos kultúrájuk emlékét. Ennek jegyében zajlott ez év júliusában az a „jász fesztiválnak" is nevezett rendezvénysorozat, amelynek hangversenyein, kiállításain felléptek, illetve részt vettek a Jászságban élő és onnan elszármazott művészek — Svédországból Tálas Ernő operaénekes.

Anyagi nehézségek miatt újabban csak negyedévenként jelenik meg a sokak által ismert és kedvelt **Magyarok Világlapja**. Az augusztus első napjaiban érkezett idei második szám egész oldalas recenziót közöl lapunk munkatársa, Mervel Ferenc stockholmi nyelvész és műfordító **Északi verscsokor** című, svéd, dán, norvég, izlandi és feröeri költőket bemutató antológiájáról.

Jövő ilyenkor, 1996 augusztusában tartják a harmadik magyar református világtalálkozót. Az elsőre 1938-ban került sor, Szent István király halálának kilencszázadik évfordulóján, Debrecenben; a másodikra — a háború, utána pedig a kommunista diktatúra miatt — majd csak több mint fél évszázaddal később, 1992-ben, Budapesten és részben ugyancsak Debrecenben. A harmadikat, a Magyar Reformátusok Világszövetsége elnökségének terve szerint, ezúttal Erdélyben rendezik. A találkozó előkészületeire még visszatérünk.

Tiltakozó gyűlésen vettek részt a debreceni Nagytemplomban a magyar történelmi egyházak képviselői, akik a Magyarok Világszövetsége rendezte megmozduláson más jeles magyar értelmiségiekkel együtt az ellen emelték fel szavukat, hogy a Romániában és Szlovákiában újabban elfogadott oktatási törvények hátrányos helyzetbe hozzák a magyar nyelvet, hozzájárulnak a magyar kisebbség kulturális elnyomorításához és asszimilálásához. Fontos tudni, hogy a Magyarok Világszövetsége elhatárolta magát a gyűlést szélsőséges megnyilvánulásnak feltüntetni igyekvő provokációtól (szomszéd népeket sértő irredenta térképek árusításától), és rendőrségi vizsgálatot kezdeményezett az elkövetőkkel szemben.

A magyarok bejövetele
Részlet Feszty Árpád körképéből

Újra eredeti szépségében látható Feszty Árpád (1856—1914) monumentális festménye: **A magyarok bejövetele** — az ún. Feszty-körkép. Az 1800 négyzetméter felületű, közel 120 méter hosszú panoráma 1892—1894 között készült a milleniumi ünnepségekre, és 1945-ig maradt Budapest egyik nevezetes látnivalója, az ostrom alatt azonban súlyosan megsérült, s a hajlékául szolgáló épület romjai alól évtizedekre raktárba került. Az 1996-os millecentenáriumra — a honfoglalás ezerszázadik évfordulójára — pályázatot írtak ki a mű helyreállítására, amelyet az **Ars Antiqua** lengyel restaurátorcsoport nyert meg. A négy évi munkával újjávarázsolt, határidő előtt elkészült festményt az ópusztaszeri emlékpark erre a célra emelt épületében helyezték el, s júliusban lezajlott szakmai átvétele óta a nagyközönség számára is megtekinthető.

Számba veszik a nyugat-európai magyar protestáns lelkigondozói szolgálatok képviselői — lelkészek, világiak — a szolgálatok eddigi munkáját, és tanácskoznak az előttük

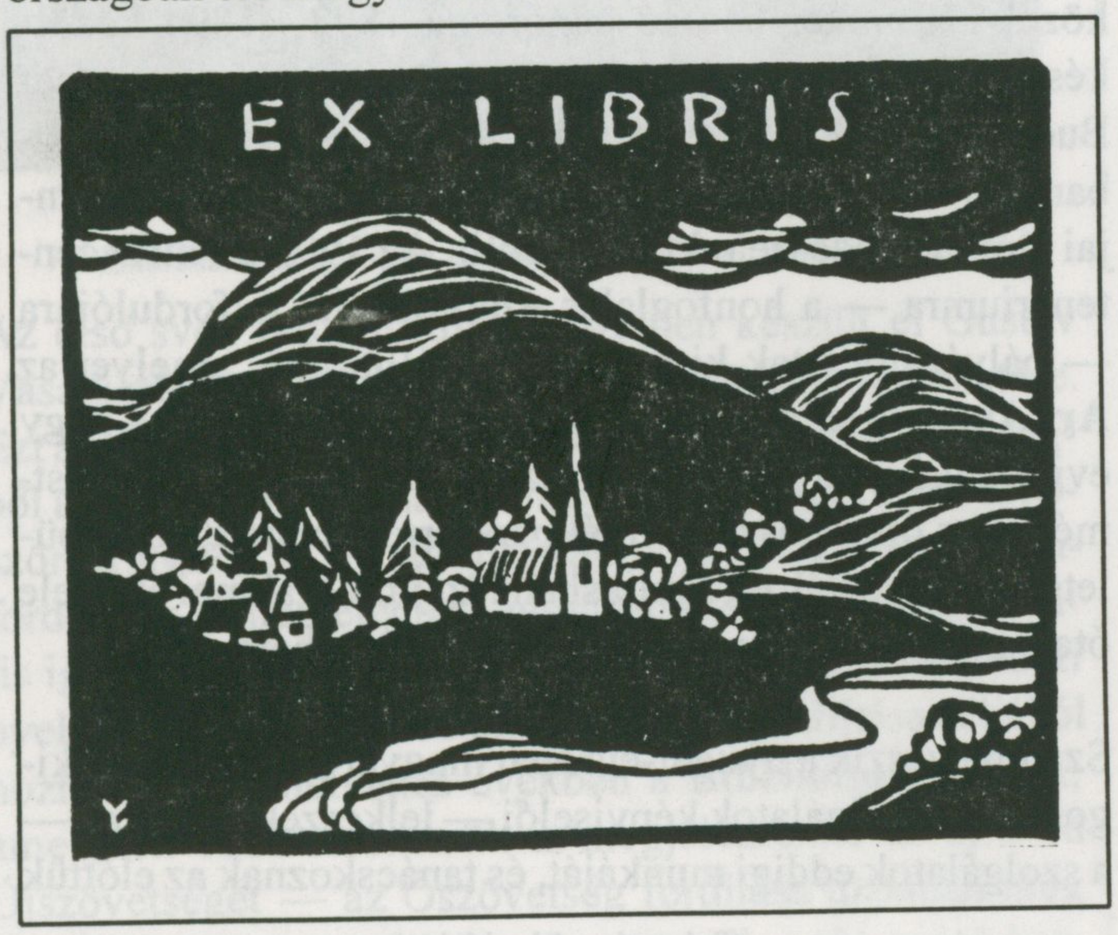
(Folytatás a 14. oldalon)

álló feladatokról. Az evangélikusok augusztus végén gyűlnek össze evégből a felvidéki Poprádon, a reformátusok szeptemberben Londonban. Az előbbi tanácskozásra a számunkra alkalmatlan időpont miatt nem tudunk delegátust küldeni; az utóbbin dr. Békássy N. Albert lundi testvérünk, a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat világi elnöke vesz részt és képviseli közösségünket.

Néhány héttel ezelőtt jelent meg a budapesti Osiris Kiadó gondozásában Vermes Géza, a híreinkben fentebb már említett oxfordi egyetemi tanár **Jesus the Jew** című könyvének magyar változata: **A zsidó Jézus**. Az angolul először 1973-ban kiadott, azóta számos nyelvre lefordított könyv alaptétele az, hogy Jézus nem eltörölni vagy megváltoztatni akarta a korabeli zsidó törvényeket, hanem újra megtölteni azokat élettel és morális tartalommal, miután a farizeusok vallási gyakorlatában nagyrészt üres formaságokká váltak.

Svédországi magyar lapok, a stockholmi Magyar Ház **Híradó**-ja és az **Új Kéve** szerkesztésébe és előállításába nyújtott betekintést július 19-iki adásában a Duna Televízió. Az előbbiről Kalocsi Margit, a Magyar Ház Közösség elnöke, az utóbbiról Molnár-Veress Pál lelkész beszélt; a riporter a Duna Televízió svédországi felkért tudósítója, Tamás Gábor volt.

És még egy visszhang. Szerkesztőségünk levelet kapott Jan Lundvik diplomatától, Svédország budapesti nagykövetétől — akihez lapunkat eljuttatjuk, hogy hírt adjunk magunkról a világnak. Jan Lundvik többek között ezt írja: „Az Új Kéve számait könyvtárunkban gyűjtjük, ahol azok az érdeklődők számára rendelkezésre fognak állni. Gondolom, hogy érdekes és célszerű lenne Nagykövetségünkön nyilvántartást vezetni az egykor és most Svédországban élő magyarokról."

Vincze László linómetszete

KÖZELKÉP

TUDOMÁNY, HIT, EGYHÁZI ÉLET

Beszélgetés Vánky Farkassal

— Sokan, majdnem mindnyájan tudjuk rólad, hogy orvos vagy és a stockholmi Karolinska Intézet kutatója. Kevesen tudjuk viszont, hogy mivel foglalkozol, mit kutatsz, milyen eredményeket értél el egyénileg és a svéd rákkutatás jól szervezett csapatmunkája keretében.

— A Karolinska Intézet Tumorbiológiai Intézetében daganat-immunológiai alapkutatással foglalkozom. Hosszú volt az út az udvarhelyszéki Kányádtól, ahol körorvosként kezdtem, a marosvásárhelyi Ortopéd Klinikán át, ahol szakorvos lettem, álmaim beteljesedéséig, a stockholmi kutatómunkáig. Itt Klein György professzor jóvoltából, minden előzetes szakmai érdem vagy tudás nélkül, 38 éves fejjel kezdhettem mindent elölről. Kutatási témám 26 éve ugyanaz: a szervezet daganatellenes sejtes immunitását és az azt szabályozó mechanizmusokat vizsgálom. Más szóval azt, hogy az immunvédelem sejtjei felismerik-e a daganatosan átalakult sejtet mint testidegent, és ha igen, mi az oka annak, hogy nem tudják megölni és kilökni, hasonlóan ahhoz, ahogy minden más testidegen fehérjét tartalmazó szervezetet (pl. baktériumot, vírussal fertőzött sejtet, traszplantált szervet) kilöknek. Továbbá azt is vizsgálom, hogy milyen eljárásokkal lehet ezt az ún. szövettűrést a daganat elleni agresszivitássá változtatni úgy, hogy az ne okozzon kárt más sejtben.
Semmilyen nagy felfedezésről nem számolhatok be. Elismerést két laboratóriumi vizsgálati módszer kidolgozásáért kaptam. Ezeknél két — ma már általánosan elfogadott — új elvet vezettünk be. A módszerek neve is, amelyekkel úttörő munkát végeztünk, a mi csoportunktól származik.

— Ott látunk minden stockholmi istentiszteletünkön feleséged, Vánky Anna pszichiáter orvos társaságában. Szívesen vállalsz liturgikus szolgálatot (felolvasást a bibliából), s nem húzódozol szerényebb presbiteri teendők ellátásától sem. Mi késztet minderre? Egyfajta polgári illem vagy hagyománytisztelet, vagy inkább — ahogy gondolom — mély és szilárd vallásos meggyőződés, egyszerűbben szólva: hit?

A hitről az embereknek sokféle — általában homályos — elképzelése van. Sokféle hit, hiedelem és balhit van a világban. Számomra Cseri Kálmán egy prédikációja a rézkígyó történetével tette érthetővé, mit ért a Biblia hit alatt. 4Mózes 21, 6-9 verseiben arról van szó, hogy az Úr megharagudott a pusztában vándorló népre, mert lázadoztak és visszakívánkoztak Egyiptomba. Büntetésül mérges kígyókat bocsátott rájuk, amelyek a homokból bújtak elő, és akit megmartak az meghalt. Mózes imádkozik népéért. Az Úr meghallgatja Mózest, és azt parancsolja, hogy csináltasson egy rézkígyót, azt tűzesse fel egy magas póznára, hogy mindenki láthassa. Aki arra feltekint, az megmenekül. Mózes hitt az Úrnak, megcsináltatta a kígyót — és akit a kígyó megmart s felnézett a rézkígyóra, életben maradt. A Biblia tehát azt nevezi hitnek, hogy valaki komolyan veszi azt, amit Isten mond. Isten mond neki valamit, néha valami nagyon furcsát, meglepőt, és ő engedelmeskedik, aminek következménye, hogy Isten megmenti. A mai emberhez hasonlóan, ott a pusztában is sokan gondolhatták, hogy miért éppen ezt akarja az Úr, miért nem kíván valami mást, valami logikusat — például azt, hogy szedjenek valamilyen gyógyfüvet, vagy fussanak el arról a helyről. Amíg ezen filozófáltak, a méreg hatott, s meghaltak. Aki azonban nem így közelítette meg a kérdést, hanem azt mondta: „Így szólt az Úr, ezt csinálom én", az megmenekült. De ennek az volt a feltétele, hogy oda kellett nézni a rézkígyóra. Ezt megtehette mindenki. Nemcsak az, aki ismerte és meg is találta a gyógyfüvet, vagy aki edzett volt és el tudott futni, hanem az is, aki már mozdulni sem tudott, csak a szemét tudta odafordítani.

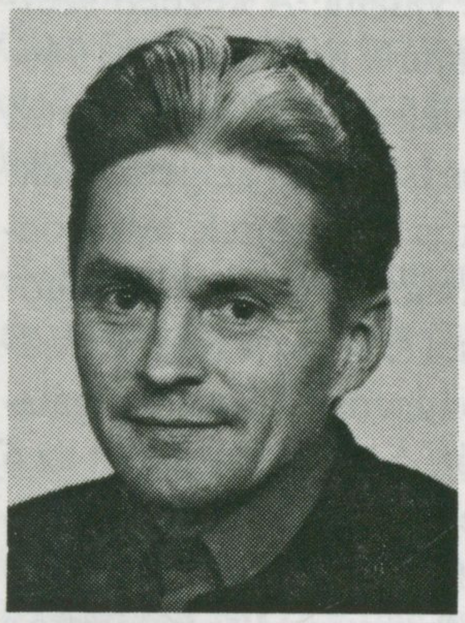
Hinni ma is azt jelenti Isten népének, hogy komolyan veszi és megteszi azt, amit az Úr mond. Ezzel a hittel tudja megragadni az ember azt a szabadítást, amit Isten kínál neki. Az ilyen hit meglátszik az emberek viselkedésén, mégsem gondolom, hogy ebből feltétlenül következik egy bizonyos szerepvállalás, mert szerepet — még az egyházon belül is — hit nélkül is lehet vállalni. Minden feladatvállalásnál fontosabb, hogy tudjuk, mit akar az Úr. Az, hogy minden helyzetben ráfigyelve tegyük, ami éppen tennünk adatik. Sem az eredményért, sem a jövőért nem kell aggodalmaskodnunk. Úgy, ahogyan ezt az a bibliai idézet mondja, amelyet első közös karácsonyunkon feleségem írt az ajándékára: „Nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené" (Rm 9,16).

Az istentiszteletekre azért járunk, mert mindkettenszeretjük ezt a gyülekezetet, s jó együtt hallgatni az igehirdetést. Az olyan szeretetközösség, mint amit itt megtapasztaltunk, mindig is vonzott. Ez nem változtat azon a tényen, hogy alapjában véve irtózom mindenféle nyilvános szerepléstől, és ilyet csak akkor vállalok, ha más megoldás nincs.

— Nemrég egy alkotó műszaki ember bizonyságtételének lehettünk részesei a mostanihoz hasonló interjúnkban. Ő az isteni teremtés sorsáért felelős emberiségről beszélt, egy ökologikus civilizáció létrehozásának keresztény kötelességéről. Neked mint orvosnak, azt hiszem, inkább Isten s az egyes ember kapcsolatáról lehet mondanivalód.

Örömmel olvastam a Bartha Istvánnal készült beszélgetést az Új Kévében. Jó, hogy bibliai alapokon állva hívja fel a figyelmet a teremtett világért való felelősségünkre. A kérdés nehezebbik része az, hogy a mi megoldásaink mennyire vannak összhangban az Úr akaratával. Az általa felvetett kérdésektől sem választható el tehát Isten és az egyes ember kapcsolata.

Ez a kérdés régóta foglalkoztat, s hálás lehetek azért, hogy egykori matematika és fizika tanárom — Mátéffy Béla — személyében már kisdiák koromban bölcs és nagy tudású vezetőt kaptam. Egyszer, egy kérdésemmel kapcsolatban, ő hívta fel a figyelmemet arra, hogy az eredeti héber szöveg a teremtéstörténetben jelenidőt használ. Ezt a szakértők úgy magyarázzák — mondotta —, hogy a teremtés ma is tartó folyamat: Isten mind a természetet, mind az embert (utóbbit mind testileg, mind szellemileg) állandóan formálja. Jó ezt tudni akkor, amikor a tudományt és a Bibliát egymás ellen próbálják kijátszani. Arról van csupán szó, hogy a tudomány egyre pontosabb és jobb tájékozódást nyújt az ember anyagi természete felől, beleértve annak változását, fejlődését is, de be kell látnunk, hogy ugyanez a tudomány, amely egyéb dolgokról annyi mindent állapított meg, még mindig nagyon keveset tud az emberben is megnyilatkozó Életről. Pedig az ember Istentől kapott feladata ezzel az isteni Lényeggel való kapcsolatának tisztázása, más szóval önmaga igazi lényegének megismerése.

dr. Vánky Farkas

Isten és az egyes ember kapcsolatát az ember kettős jellege felől lehet értelmileg megközelíteni. A teremtéstörténet leírása szerint Isten az embert agyagból formálja és Lelkét leheli bele. A Biblia szerint tehát az ember egyik összetevője anyagi természetű, és mint ilyen: változó. A másik lényeges része isteni. Az anyagtól független, változatlan, élő valóság. Ez a változatlan, időtlen Élet az ember számára felfoghatatlan, mint a világmindenség végtelensége, vagy az anyag eltűnése az elemi részecskék forgatagában. Nem csoda, ha az emberek nem tudnak mit kezdeni vele. Legtöbben elfogadják azt a téves állítást, hogy nem az ő dolguk a világ titkainak megfejtése, és a válaszkeresést a tudományra vagy a vallásra bízzák. Pedig a tudomány eszközei csak az anyagi dolgok vizsgálatára alkalmasak.

— Hadd térjünk vissza az egyes emberről a közösségre. Pontosabban: a mi közösségünkre, a svédországi magyar protestáns gyülekezetekre. Ennek a közösségnek nemrég egyik világi vezetője voltál, országos gondnok, s ezt a tisztséget közmegelégedésre töltötted be. Mi késztetett arra, hogy visszavonulj? Milyennek látod visszavonulásod utáni egyházi életünket?

Visszavonulásomnak egyik fő oka formai. Az új alapszabályzat ugyanis előírja, a svéd szervezeti élet szabályaiból átvett minta alapján, hogy az országos felügyelő és gondnok két választási periódusnál tovább nem töltheti be a tisztségét. Én akkor már közel 20 éve voltam országos gondnok. A másik ok lelkiismereti, amiről az akkori vezetőséget levélben értesítettem. Erre most nem akarok kitérni. Mindezekhez hozzájárult az is, hogy a tisztséggel járó egyre bővülő feladatok már meghaladták lehetőségeimet és adottságaimat.

Örömmel látom, hogy az egyházi munka sokkal jobb körülmények között folyik, mint valaha. A kezdeti szórványmunka, amelyet 1945-től Vajta Vilmos, majd 1946-tól Leskó Béla és Pósfay György végeztek, 1956 után vált rendszeressé, amikor előbb Gémes István és Szigethy Sándor látták el a menekülttáborokba érkezettek lelkigondozását, majd az Evangélikus Világszövetség svéd tagozatának támogatásával Glatz József szervezte meg a svédországi magyar protestáns lelkigondozást. Tőle a szolgálatot 1964-ben Koltai Rezső vette át. Az Úr áldása volt az ő igaz hittel, alázattal és szeretettel végzett munkáján. Ennek köszönhetően formálódott rendszeres gyülekezeti életté a svédországi magyar lelkigondozás és vált elismertté a svéd állami és egyházi szervek előtt is, ami a tőlük kapott anyagi támogatásban is kifejezésre jut.

Az egyházi munka visszavonulásom óta tovább javult. Új gyülekezetek alakultak, a presbitériumok aktiválódtak, és az új szabályzatnak köszönhetően szervezettebben működnek, mint valaha. Az egyházi munka formái is állandóan bővülnek, az igény pedig máris meghaladja lehetőségeinket, úgyhogy már-már ott tartunk, hogy lelkipásztorunk egymagában nem is tudja ellátni. Nagy az igény a rendszeres ifjúsági munkára — ami azelőtt a cserkészet keretei között folyt Kellner Ilona áldozatos munkájának köszönhetően. Ma az egyháztanács előtt álló legfontosabb feladatnak azt látom, hogy megtalálja és kialakítsa az ifjúsági munkának azokat a formáit, amelyek mai adottságainknak legjobban megfelelnek. Kívánom, hogy az Úr áldása legyen az egyháztanács és lelkipásztorunk munkáján.

— Kétségekkel és félelmekkel, rossz tapasztalatokkal terhes, bonyolult korban élünk. Pár évvel ezelőtti szép reményeink sorra szertefoszlanak. Sokan vannak közöttünk, akik úgy érzik: emigráns létünknek nincs többé értelme, ugyanakkor számos ok miatt nincsen visszautunk sem. Szerinted mi lesz velünk? Hogyan alakul a sorsunk, hogyan marad meg — ha megmarad — az identitásunk?

Sohasem volt egyszerű és félelmektől mentes az emberiség élete. Régen is voltak járványok, természeti csapások, háborúk és őrült tömeggyilkosok. Akik azonban bíznak az Úrban, azokat Ő nem hagyja el: „Bízd csak azért magadat Ő reá, és légy békességben; ezekből jó származik reád" (Jób 22,21). Nem lehet megjósolni, mi lesz a magyar emigráció sorsa. Mert nemcsak néhány alaptalannak bizonyult szép reményünk szertefoszlását értük meg, de olyan hatalmas változásoknak is tanúi lehettünk, amelyekre 10 évvel előbb még legmerészebb álmainkban sem gondoltunk.

Ma nem arról van szó, hogy emigrációs létünknek van-e vagy nincs értelme, hanem sokkal inkább arról, hogy ez az emigráció megtalálja-e a helyes feleleteket és a cselekvés legmegfelelőbb formáit a gyorsan változó körülmények közt felmerülő kérdésekre. Meg tudja-e ragadni azokat a lehetőségeket, amelyeket egy adott időpontban az emigrációs adottságok kínálnak? Van-e kellő akarat arra, hogy mind közösségi, mind egyéni életét az egyetlen biztos alapra helyezze? Végül, de nem utolsó sorban arról van szó: hajlandó-e áldozatot hozni a közösségért? Az Úr áldásának egyik feltétele a tized fizetése. Hol vagyunk mi

Vincze László linómetszete

ettől? Ha az 56-ban és az azután emigráltak csupán egytizede fizette volna ezt a tizedet, az ma nagy gazdasági erő lenne. Azt láttam, hogy a tized fizetésének a gazdasági erőn túl identitásformáló, hovatartozást tudatosító hatása és komoly összetartó ereje is van. Sohasem késő elkezdeni.

Az emigrációra sok fontos feladat vár. Egyik legfontosabb ezek közül az, hogy őrizkedjen a hazában romboló pártos megosztottságtól. Továbbá, hogy találja meg és használja ki mindazokat a kínálkozó lehetőségeket, amelyekkel meg tudja értetni minden magyar közösséggel: nem szabad ellenségnek tekinteni azt, akinek más a véleménye, mert a vélemények különbözősége szükségszerű következménye annak, hogy az Úr az embereket nem egyformának teremtette. A pártok is ezt a különbözőséget tükrözik. Ezek feladata nem a kizárólagosságon alapuló gyűlölet terjesztése, hanem sokkal inkább a vitás kérdéseknek a szeretet parancsa alapján való megoldása.

Az emigráció másik sürgős feladata — mert bőrén is tapasztalta — az, hogy a kisebbségi kérdés megoldására javaslatot dolgozzon ki. Úgy ahogyan azt Tóth Károly is megpróbálja, írásaiban tudatosítva azt, hogy a demokrácia mindig a többség érdekeit szolgálja, és ennélfogva alkalmatlan a kisebbségi kérdések megoldására. Szerinte a vétójog valamilyen formájára lenne szükség, amely lehetővé tenné, hogy a kisebbség befolyásolhasson minden rávonatkozó törvényt.

Ameddig ilyen nagy horderejű feladatok állnak az emigráció előtt, nem lehet kérdéses, hogy van-e annak értelme. A körülmények változó természetéből és a dolgok egyre jobb megértéséből adódik, hogy mind az emigráltaknak, mind az otthonmaradottaknak identitásukat időről időre újra kell fogalmazniuk. Az identitás tehát változó és nem egységes. Ilyen egységre nincs is szükség. A svájci, németországi, amerikai, ausztráliai, észtországi vagy svédországi magyar emigráció identitása svájci, németországi stb. magyar identitás. A különböző okokból emigráltak identitástudata is különbözik. Az utánunk jövő generációé is más, mint a mienk.

A közelmúlt történelmi eseményei értették meg velem azt, hogy mi volt az értelme az Egyiptomból kimenekült zsidó nép 40 éves pusztai vándorlásának. Mózes belátta, hogy rabszolgákkal nem lehet országot építeni. A rabszolga visszakívánkozott Egyiptomba, a rabságba, valahányszor nehézség elé állította őt az Úr. Új, szabad nemzedék kellett hogy felnőjön. Nekünk is időre, türelemre és új nemzedékre van szükségünk — és sok szeretetre. Nagy öröm számomra a Svédországi Magyar Ifjak Társasága (SOMIT) megalakulása s fiataljaink nyílt és őszinte válaszkeresése. Őket látom a jövő biztosítékának és reménységének. Mi csak imádkozhatunk azért, hogy az ő válaszkeresésük sikerüljön.

— Köszönjük az interjút. Isten áldását kérjük életedre, munkádra, népes családod minden egyes tagjára.

(Kérdezett: Veress Zoltán)

Örök reformáció

Gyülekezeti napok Tångagärdén
Október 20—22.

Október 20-a, péntek délutántól október 22-e, vasárnap délig őszi gyülekezeti napokat tartunk egyházi közösségünk Tångagärde-i otthonában. Október a Reformáció hónapja; 1517. október 31-én tűzte ki Luther Márton a wittenbergi vártemplom kapujára híressé vált 95 tételét, melyben kora egyházának néhány, a Szentírás szellemétől elhajló gyakorlatát bírálta. Célja nem az egyházszakadás, hanem az egyház megújítása volt. Luther, Zwingli és Kálvin, majd Dávid Ferenc munkássága új egyházak, gyűjtőnéven a protestáns egyházak létrejöttét eredményezte. Vajon hova vezet a folytonos jobbítás és megújulás, az örök reformáció egyházainkban ma is jelentkező igénye? Meddig jutott a közös alapokat kereső és hangsúlyozó, az egyház egységét helyreállítani igyekvő ökumenikus mozgalom? Mit szolgál a nagygeresdi, a leuenbergi és a borgói egyezmény?

Az előadásokat diavetítéses élménybeszámoló, kerekasztalbeszélgetés, irodalmi és zenei műsor egészíti ki. A reggeli és esti áhítatok, valamint a vasárnapi úrvacsorás istentisztelet lelki elmélyülésünket szolgálják.

Részvételi díj (szállás és étkezés): 250 korona.

Jelentkezni október 10-ig, a 0456 - 140 37-es telefonon Tóth Ildikó országos titkárunknál, vagy a gyülekezetek felügyelőinél lehet.

Egyháztanácsi értekezlet

Tångagärde, október 21.

Október 21-én, szombaton 9.00—13.00 és 15.00—17.00 óra között értekezletet tart a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Egyháztanácsa. Az erre az értekezletre hivatalosak részletes tárgysorozati pontokkal együtt meghívót kapnak.

Jelentkezés a konfirmációra

Az oktatás mielőbbi megkezdése érdekében kérjük a szülőket, hogy **október 15-ig** jelezzék gyermekeik konfirmációs szándékát. Jelentkezni levélben, vagy a lelkész 08 - 86 36 39-es telefonszámán lehet.

A MORMONOK

A rendszerváltás után a magyar országgyűlés sok más törvény mellett megalkotta az 1990. évi IV. törvényt a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról. A II. fejezet 9. §-a az egyházak nyilvántartásba vételéről így rendelkezik:

„Az egyházat a székhelye szerint illetékes megyei bíróság, illetőleg a Fővárosi Bíróság nyilvántartásba veszi, ha: a) az egyházat legalább száz természetes személy megalapította...”

A törvény megszületése nyomán számos — Magyarországon eddig ismeretlen — vallásos irányzat, mozgalom vagy csoportosulás jegyeztette be egyházként magát. Bő áttekintést ad ezekről az **Egyházak Magyarországon** című, 1991-ben kiadott tájékoztató füzet, melyben a mormonokat is megtalálhatjuk, igaz, más néven: vezetőjük, Dr. Kereszti Gedeon a vallási közösséget Jézus Krisztus Mai Szentjei Egyháza („Mormon” egyház) elnevezéssel jegyeztette be.

A „mormon” név gúnynév — ezzel illették a „Latter-day Saints” (Utolsó napi szentek) egyházát. Alapítójuk Joseph Smith, aki 1820-ban az USA-beli Palmyra mellett „kinyilatkoztatást” kapott, amely kötelezte őt Jézus Krisztus evangéliuma helyreállítására. 1830-ban szervezte meg a „helyreállított egyházat”. Az ügy érdekében 1836-ban üzleti vállalkozásba kezdett, bankot alapított, de amikor az csődbe jutott, a feldühödött tömeg sok mormont meglincselt. Ekkor elvándoroltak és Illinois állam egy mocsaras helyén új várost építettek, Nauvoo-t. Smith 1843-ban újabb kinyilatkoztatást kapott, mely őt és az általa megnevezetteket több feleség tartására „kötelezte”, s ezt azzal magyarázták, hogy a férjhez nem ment nő nem üdvözül, tehát üdvözítése érdekében minden nőt valakihez feleségül kell adni. A többnejűségért hatósági őrizetbe vett Smith-et és fivérét a börtönbe behatoló felháborodott tömeg lelőtte. Így halt „mártírhalált” 39 éves korában Smith. A botrány után Illinois állam kitiltotta őket, s a mormonok, Brigham Young, a „Tizenkét Apostol” legidősebb tagjának vezetésével tovább vándoroltak, és megdöbbentő szenvedések után 1847-ben megérkeztek a Nagy Sós-tó nyomorúságos partjaira, amelyet Young „tejjel-mézzel folyó Kánaán”-nak nevezett ki. Itt építették fel az új fővárost, Salt Lake City-t. A fél Európa nagyságú területen külön államként rendezkedtek be, ahol Young és népe csodát műveltek, a földet öntözéssel termésre bírták. Az Egyesült Államok kongresszusa a területet Utah állam néven bekebelezte. A hatóságok százával börtönözték be a mormonokat többnejűség vádjával, míg 1890-ben a mormonok akkori elnöke eltörölte a többnejűség követelményét, amit egyébként is csak egy szűk csoport gyakorolhatott. Ma már kiközösítéssel büntetik a többnejűséget.

Szent iratuknak tartják a **„Mormon Könyvé”**-t, mely szerintük úgy keletkezett, hogy Smith egy Moroni nevű angyaltól megtudta, miszerint a New-York-állambeli Manchester mellett egy nagy szikla alatt arany lapok vannak elrejtve, s az ezeken található szöveg kiegészíti az Ó- és Újszövetség iratait. A szövegeket — anélkül, hogy bárkinek is megmutatta volna — Smith fordította le és adta ki 1830-ban könyv formájában. A könyv szerint feltámadása után Jézus Krisztus maga is meglátogatta a nyugati félteke országait, Amerikában is prédikálta

KIS-SOMIT

Tångagärde,
szeptember 29 - október 1.

Tekintettel arra, hogy alapszabályában a Svédországi Magyar Ifjak Társasága (SOMIT) a tagok alsó korhatárát 18 évben állapította meg, az ennél fiatalabb korosztály kezdettől jelezte igényét egy hasonló ifjúsági szervezet létrehozására. Erre most nyílik először lehetőség: Szeptember 29. (péntek)-től október 1. (vasárnap)-ig a **14 - 17 év közötti korosztály** számára szervez tábort a SOMIT. A műsoron irodalmi előadás, sportvetélkedők, kerekasztalbeszélgetés, Ki mit tud? - verseny, táncház, tábortűz, istentisztelet szerepel.

Jelentkezni szeptember 22.-ig lehet Király Margit 0372 - 843 97-es telefonszámán. A szállást és étkezést magába foglaló **részvételi díj 250 kr.** Az utazási költségeket a résztvevők állják.

”Svédia” ügyében

szükségesnek tartom a hozzászólást az ***új Kéve*** III. évf. 3. számának 18. oldalán közöltek miatt, mert

Dánia, Norvégia, Svédia, Skandinávia sokkal jobb példának tûnik számomra mint az ***új Kéve*** lapban felsoroltak.

Világosan látható az is hogy, Albán-ország, Bulgárország, Osztrákország, Románország, Szlovákország még egy ösztönös magyar nyelvérzék ellenére sem fog gyökeret verni a magyar köznyelvben.

Nem ”szentesítette” a nyelvszokás a távbeszélô készülék (telefon) vagy mozgóképvetítô (tévé) szavakat sem... mégis ezeket használjuk!?

A **Svédia** szó egy új (nem régi) hason értelmû szavunk, amit minden magyar ember megért már az elsô hallása alkalmával. A **Svédia** szó nem egy kényszerzubbony, nincs ”szentesítve”, de biztos vagyok benne, hogy gyakori használata magával hozza a szó megértését és a használatának az értelmét. A Svéd-or-szág szó (régi), egy háromtagú szó, nem lehet gyorsan kimondani, Svédia viszont egy másféltagú (mert az -ia végzôdés gyors a magyarban), ezért biztos vagyok abban, hogy a **SVÉDIA** szó lesz idôvel a gyôztes. Használata már évek óta folyamatban van, és mûködik is, de ha valakinek jobban tetszik a nyelvfejlôdés gátlása, annak természtesen követni kell a ”hagyományokat”!

A történelem - és a nyelvtörténelem - engem megtanított arra, hogy: ***Nem annak van igaza, akinek igaza van, hanem akinek igaza lesz!***

A Helsingborgban megjelenô Kalász felelôs kiadója (és a **Svédia** szó barátja),

Storlind Jenô,
fil kand, nyelvtanár

az evangéliumot, egyházat is alapított, mely azonban a hívek bűnei miatt elpusztult. Kusza tanaik szerint a világmindenség több világból áll, mindegyiknek külön Istene van, mely az illető világ főistene. Ezek az „istenek" a „Legfőbb Isten" teremtményei, aki a Kolob nevű csillagon lakik.

Öt szentséget vallanak a mormonok: hit, megtérés, keresztség, kézrátétel és úrvacsora. A gyermekkeresztséget „ünnepélyes csúfság"-nak tartják, felnőttkorban bemerítéssel keresztelnek. Úrvacsorát a padban ülő híveknek — gyermekeiknek is — kenyér és víz formájában adnak minden vasárnap, „emlékeztetőül" a megváltásra.

A Mormon Egyházban nincs lelkészi kar, bárkinek lehetőséget adnak a szolgálatra, besorolván a jelentkezőt a két papi rend valamelyikébe: A Melkisédek-rendű papok a lelki, az ároni papok a gyakorlati kérdésekért felelnek. Fizetés nélkül, meghatározatlan időre bárki megválasztható papnak, püspöknek. Megélhetésüket világi foglalkozásukkal biztosítják. Egyházuknak keresetükből mindnyájan tizedet fizetnek. Kápolnáikba bárkit szívesen látnak, de a világon van nyolc olyan templomuk, ahova idegen soha nem léphet be. Büszkék arra, hogy vallásuk gyakorlati vallás, mely a mindennapi élettel összefonódott, smelynek célja a „megszentelődés". Erkölcsi életükben sok érték van. A haszontalan és henye ember szerintük nem lehet szent, következésképpen tagjaik igen szorgalmasak. Világszerte, ötezer gyülekezetbe tömörülten mintegy 2 millió mormont tartanak nyilván. Európai központjuk Bázel, itt jelenik meg lapjuk is. Mivel a mormonok az egyetemes üdvözülés tanában hisznek, szokásos náluk az elhunytakért, valamint a pogányokért való megkeresztelkedés. Ezért mikrofilmre fényképezik a világ minden táján és felekezetében a hozzáférhető születési anyakönyveket, amelyeket aztán Salt Lake Cityben őriznek. Ilyen „felvételt" régebb Magyarországon is készítettek. Bár hisznek Istenben, Jézus Krisztusban, bár keresztelnek és úrvacsorát osztanak, elfogadják az Ó- és Újszövetséget is, de hitük alapját mégis a kusza tanoktól terhelt Mormon könyve képezi. Következtetésünk ezért egyértelmű: a mormonok vallásos közössége nem tekinthető kereszténynek. [ ]

Nem tudjuk, Helsingborgban hogyan „van folyamatban" vagy hogyan „működik" a Svédia szó; csak azt tudjuk, hogy onnan keltezett ***svéd nyelvű*** egyházi iratainkon is szerepel, teljesen értelmetlenül. Ha ez egy magyar szó, akkor mit keres svéd nyelvű szövegekben? Vagy a Sverige szót is „nyelvfejleszteni" akarja Storlind Jenő fil kand, nyelvtanár?

Nem tudjuk azt sem, mitől „másféltagú" a Svédia szó. Sőt azt sem tudjuk, mi az, hogy „másféltagú". Tekintettel arra, hogy a magyar szavak annyi szótagból állnak, ahány magánhangzó van bennük (ezt azért illenék tudnia egy fil kand, nyelvtanárnak), a Svédia szó bizony éppenúgy három szótagból áll, mint a Svédország. Csak kevesebb betűvel írjuk.

A „távbeszélő készülék" kifejezés azért nem terjedt el a „telefon" helyett, mert ***csinálmány***, amit az egészséges nyelvérzék megérez és elvet. Ugyanilyen csinálmány a Svédia szó is. De ám lássuk, mit hoz a „nyelvtörténelem". (Mellesleg: egy fil kand, nyelvtanárnak azt is tudnia illenék, hogy ezt magyarul úgy hívják: nyelvtörténet.)

Végül hadd jelentsük ki: nem egy szóval vitatkozunk itt, hanem egy magatartással. Storlind Jenő különös átkeresztelési kényszerével. Ennek az eredménye a „Tóngaerdő" szó is Tångagärde helyett, amelyet mindannyian így, az utóbbi módon, eredeti alakjában használunk. Ennek az eredménye a helsingborgi gyülekezetünk átkeresztelése is „Kristna ungrares församling"-ra, amiről némi meglepetéssel értesültünk, mert nem tudunk arról a helyi presbiteri gyűlésről, amely ezt megvitatta és jóváhagyta volna.

Ugyanis az a helyzet, hogy magánszemélyek, ha valamiért kényelmetlenné válik számukra a nevükben is kifejeződő identitásuk, tetszés szerint bármikor megváltoztathatják ***saját*** nevüket. Több ízben is. Földrajzi helyek, közületek stb. nevét azonban csak közmegegyezéssel lehet megváltoztatni.

Ezzel a Svédia ügyében folyó vitát a magunk részéről lezártuk.

V.Z.

új Kéve

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek lapja.
Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma.

Megjelenik kéthavonta (évi 6 szám).

III. évfolyam 4. szám, 1995. szeptember

Felelős kiadó:
Veress Zoltán

Szerkesztők:
Molnár-Veress Pál
Szentkirályi Csaga, Sántha Ferenc,
Layout:
Molnár-Veress Mária Magdaléna

Szerkesztőség:
Vintrosagatan 17/1,
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon: 08 - 86 36 39
Telefax: 08 - 86 36 39

Nyomda: Ekonomi-Print AB
Dalagatan 31. 113 23 Stockholm
Telefon: 08 - 33 29 90
Telefax: 08 - 33 47 62
Felelős vezető: Alexander Jenssen

Példányszám: 2000

Gyülekezeti tagjaink a lapot térítésmentesen kapják.

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel fogadunk a következő számlára:
Ungerska Protestantiska Kyrkan
Postgiro 602047-3

nya Kärve

Ungerska Protestantiska Kyrkans tidning.
Ungrarnas ekumenisk forum i Norden.

Utkommer varannan månad (6 nr/år).

Årgång III. Nr. 4. september 1995.

Ansvarig utgivare:
Zoltán Veress

Redaktörer:
Pál Molnár-Veress
Csaga Szentkirályi, Ferenc Sántha,
Layout:
Mária-Magdaléna Molnár-Veress

Redaktion:
Vintrosagatan 17/1
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon: 08 - 86 36 39
Telefax: 08 - 86 36 39

Tryckeri: Ekonomi-Print AB
Dalagatan 31. 113 23 Stockholm
Telefon: 08 - 33 29 90
Telefax: 08 - 33 47 62
Chef: Alexander Jenssen

Upplaga: 2000 ex

Församlingsmedlemmar får tidningen gratis.
Gåvor till utgivning emottages med tacksamhet på följande postgironummer:
Ungerska Protestantiska Kyrkan
Postgiro 602047-3

PROTESTÁNS ISTENTISZTELETEK ÉS RENDEZVÉNYEK IDŐPONTJAI

SZEPTEMBER

		ISTENTISZTELET	Megjegyzés
2	szombat	11.00 ESKILSTUNA 17.00 VÄSTERÅS	
3	vasárnap	16.00 STOCKHOLM	
9	szombat	13.00 HELSINKI	*Alppila-templom (meghívásra)*
10	vasárnap		
16	szombat	16.00 SÖLVESBORG	
17	vasárnap	10.00 TÅNGAGÄRDE 16.00 GÖTEBORG	*(keresztelő)*
23	szombat	11.00 LJUNGBY 16.00 HELSINGBORG	
24	vasárnap	16.00 MALMÖ	
30	szombat	16.00 OSLO	*Haslum-templom, esküvő*

OKTÓBER

		ISTENTISZTELET	Megjegyzés
1	vasárnap	16.00 STOCKHOLM	
7	szombat	11.00 KATRINEHOLM 17.00 VÄSTERÅS	
8	vasárnap	16.00 SÖLVESBORG	
14	szombat		
15	vasárnap		
20	péntek	*Péntek 18.00 órától vasárnap délig* ***GYÜLEKEZETI NAPOK TÅNGAGÄRDÉN.***	
21	szombat	*Témája: Örök Reformáció. Szombaton 09.00-tól az Egyháztanács értekezlete.*	
22	vasárnap	10.00 TÅNGAGÄRDE 16.00 GÖTEBORG	
28	szombat	11.00 LJUNGBY 16.00 HELSINGBORG	
29	vasárnap	16.00 MALMÖ	

NOVEMBER

		ISTENTISZTELET	Megjegyzés
3	péntek	19.00 OSLO	
4	szombat	17.00 VÄSTERÅS	
5	vasárnap	16.00 STOCKHOLM	
11	szombat	11.00 JÖNKÖPING 17.00 LJUNGBY	*(tervezet)*
12	vasárnap	16.00 SÖLVESBORG	
18	szombat	11.00 TÅNGAGÄRDE 16.00 GÖTEBORG	
19	vasárnap	11.00 ESKILSTUNA	*ESK: Svéd-magyar ökumenikus istentisztelet*
25	szombat	15.00 HELSINGBORG	*18.30 SÖLVESBG. Előadás a magyar protestantizmusról.*
26	vasárnap	11.00 SÖLVESBORG 16.00 MALMÖ	*SBG: Ökumenikus istentisztelet*

A számítógépes lapszerkesztő-program meghibásodása miatt augusztus végére tervezett jelen lapszámunk késve, csak szeptember közepén jelenhet meg. A következő lapszámot október végén adjuk ki.

Tekintettel, hogy sok egyháztagunk felekezetileg vegyesházasságban él, s mind a protestáns istentiszteleteket, mind a római katolikus szentmiséket közösen látogatják, szükségesnek és helyesnek látjuk közölni ez utóbbiak időpontjait is.

RÓMAI KATOLIKUS SZENTMISÉK IDŐPONTJAI

SZEPTEMBER

		SZENTMISE	Megjegyzés
2	szombat	10.00 BORÅS 16. 30 JÖNKÖPING	
3	vasárnap	16.30 GÖTEBORG	
9	szombat		
10	vasárnap	12.30 STOCKHOLM	*Domkyrkan*
16	szombat	11.30 LUND 15. 30 MALMÖ	
17	vasárnap	12.30 OLOFSTRÖM 17.00 HELSINGBORG	
23	szombat	13.00 VÄXJÖ 18.00 LJUNGBY	
24	vasárnap	12.30 HALMSTAD 16.00 OSKARSTRÖM	
30	szombat	09.00 GÖTEBORG	*Helyi egyházközségi képviselők országos találkozója*

OKTÓBER

		SZENTMISE	Megjegyzés
1	vasárnap	16.30 GÖTEBORG	*H.egyhközs. képv. orsz. találkozója*
7	szombat		
8	vasárnap	12.30 STOCKHOLM	
14	szombat	11.30 LUND 15.30 MALMÖ	
15	vasárnap	12.30 OLOFSTRÖM 17.00 HELSINGBORG	
21	szombat	13.00 VÄXJÖ 18.00 LJUNGBY	
22	vasárnap	12.30 HALMSTAD 16.00 OSKARSTRÖM	
28	szombat	? HELSINKI	*(tervezet)*
29	vasárnap	? HELSINKI	*(tervezet)*

NOVEMBER

		SZENTMISE	Megjegyzés
4	szombat	10.00 BORÅS 16.30 JÖNKÖPING	
5	vasárnap	16.30 GÖTEBORG	
11	szombat	15.00 VÄSTERÅS	
12	vasárnap	12.30 STOCKHOLM	
18	szombat	11.30 LUND 15. 30 MALMÖ	
19	vasárnap	12.30 OLOFSTRÖM 17.00 HELSINGBORG	
25	szombat	13.00 VÄXJÖ 18.00 LJUNGBY	
26	vasárnap	12.30 HALMSTAD 16.00 OSKARSTRÖM	